AD CASUS CONSCIENTIÆ
DE MANDATO
OLIM

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI DOMINI

PROSPERI LAMBERTINI

S. R. E. CARD. AC BONONIÆ ARCHIEP.

DEINDE

SANCTISSIMI D. N. PAPÆ

BENEDICTI XIV.
APPENDIX SEPTIMA

CONTINENS CASUS RESOLUTOS

Ab Anno MDCCLXX. uſque ad Annum MDCCLXXI. incluſive:

Opus Confeſſariis, atque animarum cura gerentibus perutile ac neceſſarium.

VENETIIS,
MDCCLXXI.

TYPIS BARTHOLOMÆI OCCHI,
SUPERIORUM PERMISSU.

CASUS IN DIŒCESI

ANNO MDCCLXX.

Ad reſolvendum propoſiti, nunc vero reſoluti.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. CHryſoſtomus Jubilæi tempore in occaſione proxima conſtitutus, atque propterea ſine abſolutione dimiſſus, quoad uſque ab ipſa recedat, redit ad Confeſſarium occaſione ſerio relicta, ſed interea elapſo jam tempore Jubilæi peccatum reſervatum commiſit. Qu. An Chryſoſtomus in hiſce circumſtantiis poſſit acquirere Jubilæum, atque ejus privilegio abſolvi ab hoc reſervato.

Reſp. Confeſſarium electum tempore Jubilæi, non ſolum habere facultatem abſolvendi a quibuſcumque cenſuris, & peccatis, & commutandi vota, atque opera ad Jubilæum conſequendum præſcripta; ſed etiam facultatem habere, conſecutionem Jubilæi, in aliud tempus prorogandi. Hac autem facultate uti poteſt Confeſſarius non ſolum cum infirmis, & carceratis, ſed etiam cum aliis quocumque impedimento detentis. Cum itaque vere impeditus cenſeri debeat Chryſoſtomus, qui licite tempore habili bona fide ad Confeſſarium acceſſerit, & cætera de more præſtiterit; eſt tamen conſtitutus in proxima occaſione peccandi, optime ſe geret Confeſſarius, ſi ipſi differat abſolutionem, quoaduſque occaſionem dimittat, atque ad abſolutionem, ſuo tempore obtinendam, proreget pro ipſo Jubilæi conſecutionem. Poterit ergo Chryſoſtomus cum obtinebit abſolutionem, acquirere Jubilæum; atque hæc eſt communis Doctrina Theologorum, quos inter refert Vega 2. p. ſum. cap. 7. caſ. 19. Franciſcum Toletum ſuper hoc caſu tres Pontifices conſuluiſſe, nempe Pium V., Gregorium XIII., & Sixtum V., a quibus vivo vocis oraculo eamdem habuit reſponſionem.

An vero Chryſoſtomus Jubilæi privilegio poſſit etiam abſolvi a reſervato poſt ipſum commiſſo; variant Auctores. Negare videntur Sanctarellus, Sanchez, Alphonſus de Leone, a Lugo citati, qui tract. de pænit. diſ. 20. ſec. 8. ad hoc ſuadendum hanc affert rationem — Quia licet propter cauſam jam incæptam prorogetur juriſdictio: non tamen prorogatur alia juriſdictio; ſed illa ſola, quæ prius conceſſa fuerat, & ad eadem facienda: prior autem juriſdictio fuerat ad abſolvendum a peccatis, & cenſuris contractis intra tale tempus, & non ad aliud: ergo ſi manet eadem juriſdictio, manet ad idem objectum, nempe ad eadem peccata, & cenſuras; nam ſi eſſet ad alia, eſſet alia juriſdictio, de novo acquiſita, non eadem prorogata. Id vero confirmat, quia cauſam eſſe incæptam, non facit quod propter connexionem & unionem confeſſionis poſſit Confeſſarius abſolvere ab aliis peccatis diverſis, eo quod non poſſit abſolvere ab illis prioribus ſine iſtis novis, ſed ſolum dat jus ad perficiendam eam ſolum cauſam, quæ cœpta fuerat, & circa idem. Confeſ-

ſio autem cæpta fuerat circa peccata jam commiſſa, ergo ab illis ſolum prioribus poteſt abſolvere ratione cauſæ inceptæ.

His tamen non obſtantibus exiſtimat Boſſius de trip. jub. ſec. 1. caſ. 39. poſſe Chryſoſtomum hanc abſolutionem obtinere. Utitur vero ad hoc declarandum ea probandi ratione, quæ ut vim habeat, opus non habet ea confutare, quæ Lugo afferebat. Non enim repetit hanc facultatem ab eo, quod cauſa fuerit incæpta, ſed unice attendendum exiſtimat, quod Jubilæi conſecutio fuerit prorogata. Dum enim Bulla Jubilæi concedit Confeſſario electo auctoritatem differendi abſolutionem, & conſecutionem Jubilæi ultra tempus in Bulla præſcriptum, concedit etiam prorogationem abſolvendi a reſervatis omnibus commiſſis ante conſecutionem, alioquin pænitens, qui obediendo Confeſſario diſtuliſſet conſecutionem Jubilæi, & ex fragilitate in nova reſervata incidiſſet non poſſet amplius conſequi Jubilæum, quod abſque prævia abſolutione obtineri non poteſt.

Hæc tamen doctrina, quam cum Fauſto, & Viva apud Ferrarium v. jub. probabiliorem exiſtimo, dubia fortaſſe videri poterit, ſi Confeſſarius pænitentem inveniens hoc modo indiſpoſitum, diſtulerit quidem abſolutionem, & Jubilæum prorogaverit quoad Indulgentiam, ſed cætera, pro quibus non aderat impedimentum de more perfecerit, *nimirum* & reſervationem abſtulerit, & vota prout oportebat *commutaverit*; nam in hoc caſu ſuſpicandum videretur, an Jubilæum *ſolum prorogatum* ob Indulgentiam, in ſolius Indulgentiæ *conſecutione* poſſit pænitenti favere. — Verum hanc etiam objectionem *Boſſii* reſponſio præoccupavit: Nam quomodocumque ſe geſſerit Confeſſarius, duo ſemper ſunt vera: alterum nempe, quod Jubilæum nondum eſt obtentum; alterum, quod obtineatur reſervata. Si Jubilæum nondum eſt obtentum, quamquam Confeſſarius jam abſtulerit reſervationem, poteſt iterum auferre, ut patet in pænitente, qui tempore Jubilæi bis accedat cum reſervato in eadem hebdomada, quia licet in Bullis Pontificum *apponi* ſoleant ea verba *pro hac vice tantum*, hæc tamen non referuntur ad actum abſolvendi, ſed ad tempus Jubilæi. Si vero *obſtant* reſervata, ne Jubilæum obtineatur, cum ſit intentio Pontificis, quod hic pænitens Jubilæo non fruſtretur, hæc etiam efficiet, ut ab his reſervatis poſſit abſolvi. Patet ergo poſſe utrumque obtinere Chryſoſtomum, nimirum Jubilæum conſequi, & a reſervatis abſolvi.

CAS. II. Silverius cum tempore Jubilæi acceſſit ad Confeſſarium, & ab ipſo obtinuit abſolutionem a cenſuris, habebat in animo implendi reliqua opera, & Jubilæum vere lucrandi, poſtmodum vero culpabiliter hoc prætermiſit. Qu. An per hanc omiſſionem reincidat in eaſdem cenſuras.

Reſp. Ugolinum, Angles, Alterium, apud Giribaldum tract. 7. *de* Sac. pænit. c. 21. opinari Silverium noſtrum reincidere in eaſdem cenſuras. I. Enim, qui voluntarie omittit neceſſaria ad Indulgentiam obtinendam, carere debet privilegio ad hunc finem conceſſo. II. Qui tempore abſolutionis non habet intentionem lucrandi, valide non abſolvitur; ergo qui habet quidem, ſed poſtea non exequitur debet reincidere. III. Abſolutio videtur tacite imbibere hac conditionem, ſi Jubilæum obtineatur; ergo hoc non obtento cenſura redibit.

Communiſſima tamen ſententia, eſt, eum, qui tempore Jubilæi bona fide accedit ad Confeſſarium habens animum lucrandi Indulgentiam, & per-

perficiendi opera neceſſaria ad eum obtinendam, ita manere abſolutum ab omnibus cenſuris, & Caſibus reſervatis expreſſis in Confeſſione, ut etiam ſi poſtea non lucretur Jubilæum, non reincidat in cenſuras reſervatas, nec reviviſcat reſervatio ſemel ablata. Certum eſt enim, quod ad hoc, ut quis tempore Jubilæi poſſit abſolvi a cenſuris reſervatis neceſſe non eſt, quod inceperit præſtare opera præſcripta, aut illa compleverit, quia ſecus abſolutio hæc danda eſſet poſt communionem, quod fieri non poteſt. Certum pariter eſt, abſolutionem hoc modo datam, non eſſe conditionatam, ſed abſolutam; & quidem ſi ſermo ſit de abſolutione a peccatis, de hac dubitari non poteſt; quia hæc a futuro eventu pendere non poteſt. Abſolutio vero a cenſuris, licet quandoque detur ad reincidentiam, hoc tamen fieri non poteſt, niſi in caſibus in jure expreſſis, vel quando a concedente hanc facultatem apponitur hæc limitatio. Cum itaque caſus, de quo eſt ſermo non exprimatur in jure, neque Pontifex in Bulla Jubilæi hanc limitationem apponat, nulla oritur dubitatio, quin hoc modo abſolutus, fuerit abſolute abſque ulla conditione abſolutus. Si ergo abſolutio hæc opportuno tempore data eſt, & fuit abſoluta, non erit ſuſpicandum de reincidentia, licet poſtea culpabiliter opera præſcripta fuerint prætermiſſa, ut patet in eo, qui ad Confeſſarium acceſſit bono animo acceptandi, & exequendi pęnitentiam impoſitam, cujus peccata non reviviſcunt, licet poſtea pęnitentiam exequi culpabiliter prætermiſerit.

Non valent autem rationes in contrarium adductæ. Nam ad primam attendi debet concedentis intentio, non meritum ſuſcipientis, dummodo ad eam partem privilegii, qua fruitur, non ponat impedimentum. Deinde licet alia opera executus non fuerit, nec Indulgentiam lucratus, aliqua tamen pręſtitit, nempe ſinceram Confeſſionem, & ſerium animum cætera exequendi, quæ cum unice requirerentur ad valorem abſolutionis, potuit frui hoc privilegio. — Ad ſecundam, qui tempore abſolutionis non habet intentionem lucrandi Jubilæum, valide non abſolvitur, quia in ipſo deficit aliquid, eſſentialiter requiſitum ad valorem abſolutionis, dum actu impenditur, ſicuti ob eamdem rationem valide non abſolvitur, qui non habet animum exequendi pęnitentiam ſibi impoſitam. Nihil vero deficit in caſu noſtro, & aliunde abſolutio non pendet ab eventu futuro. — Tertia ratio confutata jam eſt, cum ſuperius obſervavimus, abſolutionem hanc nullam imbibere conditionem: Non faciet itaque omiſſio Silverii, ut reincidat in cenſuras.

CAS. III. Cæcilia tempore Jubilæi adit bona fide Confeſſarium complicem in re venerea, atque ab ipſo obtinet abſolutionem peccatorum, inter quæ erant quædam reſervata, & cujuſdam voti commutationem; elapſo autem Jubilæi tempore, exorto dubio, adit ſimplicem Confeſſarium, qui ipſam edocet de nullitate illius Confeſſionis; & poſtea eadem Confeſſione audita, abſolvit etiam a reſervatis, & votum permutat. Qu. An. hic ſimplex Confeſſarius bene ſe geſſerit.

Reſp. atque ad primum dico, Confeſſarium bene ſe geſſiſſe declarando nullam Confeſſionem Cæciliæ. Cum enim Confeſſarius complex poſitive reprobatus ſit, & quaſi laicus habeatur relate ad complicem ſui criminis in re venerea; non poteſt ipſi ſuffragari favor Jubilæi. Facultas enim, quæ in Bulla Jubilæi concedi ſolet, Confeſſarium non facit, ſed in eo, qui Confeſſarius ſupponitur, ampliat juriſdictionem. Cum itaque complex criminis nec amplius Confeſſarius ſit, nec ullam pro complice ha-

beat juriſdictionem, nullam ab Jubilæo facultatem acquiret. Neque vero Cæciliam juvabit aut bona fides, aut error communis. Non bona fides, nam hæc non dat juriſdictionem; non error communis, qui non habetur in caſu, cum error Cæciliæ ſit error particularis, nec ſuſpicari poſſimus, Eccleſiam in eo juriſdictionem ſupplere, a quo peculiariter ipſam ademit.

An vero etiam bene ſe geſſerit commutando vota Cęcilię, & ipſam abſolvendo a reſervatis, paulo obſcurius videtur. Primo enim dubitari poteſt an Cęcilia per Confeſſionem, factam quidem bona fide, ſed nullam, lucrata ſit Jubilęum, cum ad Jubilęum conſequendum requiratur Confeſſio, tamquam conditio. Secundo dubitari etiam poteſt, an licet lucrata ſit Jubilęum, ejus tempore elapſo poſſit obtinere a ſimplici Confeſſario commutationem votorum, & abſolutionem a reſervatis, cum hęc facultas ſolum competat Confeſſariis pro tempore Jubilęi.

Itaque ad primum reſpondeo, quod quando Indulgentia non conceditur ſolo intuitu Confeſſionis, ſed confeſſio pręſcribitur una cum reliquis operibus ad lucrandum Jubilęum, in eo ſolum eſt neceſſaria, qui poteſt confiteri. In eo enim, cui ob aliquod impedimentum impoſſibilis redditur ipſa confeſſio, ſufficiet contritio cum voto confitendi, ſi cætera neceſſaria pręſtentur. Cum ergo Cęcilia poſſit in caſu noſtro conſiderari, tamquam pęnitens, cui Confeſſio redditur impoſſibilis, ſi vere contrita fuerit, & cætera præſtiterit, potuit conſequi Jubilæum.

Ad ſecundum reſpondeo, quod ſi Cæcilia lucrata eſt Jubilæum, etiam ejus tempore elapſo, potuit obtinere a ſimplici Confeſſario & voti commutationem, & abſolutionem a reſervatis, quia Jubilæum ſemel obtentum dat jus omni tempore eligendi Confeſſarium pro his, quæ uſque ad finitum tempus Jubilæi erunt reſervata.

At inquies, quomodo ſe geret Confeſſarius, ſi Cæciliam interrogans dubitet, an vere lucrata ſit Jubilæum, cum, licet bona fide ſe geſſerit, fortaſſe tamen non fuerit vere contrita?

Reſp. Cæciliam in hoc caſu poſſe a Confeſſario conſiderari tanquam legitime uſque ad illud tempus impeditam; quæ propterea, etiam elapſo tempore duarum hebdomadarum, privilegio Bullæ uti poteſt, eligendo ſcilicet Confeſſarium approbatum, & ab ipſo obtinendo commutationem &c. quemadmodum de impeditis paſſim docent auctores. — Hæc omnia fuſe diſputat Boſſius de trip. Jub. ſec. 1. c. 35. ſec. 4. c. 19. & alibi plures citans Doctores, quorum auctoritati innituntur ſingula, quæ cum ipſo aſſeruimus.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. Tiburtius contractis valide ſponſalibus cum Caja, iiſdem in ſuo robore permanentibus, contrahit nova ſponſalia cum Mævia. Interim Caja moritur.

Qu. An teneatur Mæviam ducere.

Reſp. attenta ratione ſponſalium non teneri Tiburtium Mæviam ducere. Nam ex communi Doctorum, primis ſponſalibus in ſuo robore permanentibus, poſteriora ſponſalia fuerunt invalida; fuerunt enim de re turpi, & illicita, contra jus jam ab altera perfecte acquiſitum. Quod autem invalidum eſt, nullam inducit obligationem. An autem ſponſalia hæc ſi non valuerunt ratione ſponſalium, valuerint ſaltem ratione promiſſio-

miſſionis, ut putat Covaruvias; dico, neque valuiſſe ratione promiſſionis, cum nulla fuerit hæc promiſſio, utpote rei illicitæ, & alteri debitæ; quod autem ab initio validum non fuit, ut habetur in regulis juris, progreſſu temporis non convaleſcit. Facit etiam ad hanc rem axioma alterum, quod promiſſio emiſſa tempore inhabili, non obligat tempore habili, unde fit, quod ſi conjugatus profiteatur; cum eo tempore ſit inhabilis, non tenebitur mortua uxore ad religionem redire. Cum ergo promiſſio facta Mæviæ, durante validitate ſponſalium cum Caja, facta fuerit tempore inhabili, non tenebitur Tiburtius mortua Caja ducere Mæviam.

At inquies: nova ſponſalia a Triburtio contracta valere quidem non poſſe in præjudicium priorum ſponſalium, debere tamen eſſe valida in præjudicium Tiburtii, quatenus ipſum obligent ad ſervandam promiſſionem factam Mæviæ, ſi ceſſat obligatio priorum ſponſalium, quod oſtenditur paritate. Nam ut habetur cap. quid. de conv. Conjug. Si conjugatus profiteatur in præjudicium uxoris, non valet, ut profeſſio, valet tamen in præjudicium ſuum, ut votum caſtitatis. Verum reſpondeo, id verum eſſe, quando obligatio eo tempore, quo contrahitur partim valere poteſt, partim non valere; tunc enim, ceſſante impedimento, pro ea parte, quæ valere non poteſt, tota convaleſcit. Id patet in exemplo propoſito. Profitens enim in religione potuit ſe obligare ad partem in eo voto contentam, ſcilicet ad non petendum debitum. Ligatus vero aliis ſponſalibus nullo modo poteſt ſuam fidem alteri adſtringere. Quemadmodum ergo votum emiſſum a Filio familias in præjudicium patriæ poteſtatis abſolute invalidum eſt, quia, dum emittitur, nulla ex parte a Filio familias obſervari poteſt, ſic in re noſtra.

Hæc porro valent ſolum de obligatione ex ſecundis Sponſalibus orta, quæ ſponſalia in hoc caſu abſoluta ſupponuntur. Si enim Tiburtius conditionate ſponſalia hæc contraxiſſet, ſi Caja remitteret, aut moreretur, ſi Mœviam aut virginem defloraſſet, aut Viduam honeſtam graviter læſiſſet in fama, tunc utique aut ratione purificatæ conditionis, aut ratione damni illati ducere teneretur. Videatur Sanchez lib. 1. de Sponſ. diſp. 50.

CAS. II. Flaminius Cajo petenti centum aureos, libenter mutuat, non quidem in numerata pecunia, ſed exigendos a creditore, a quo ipſe non poſſet exigere ſine difficultate, labore, & expenſis. Qu. An ſit uſurarius.

Reſp. Flaminium abſolute loquendo eſſe uſurarium. Nam ſic mutuans ſentit a mutuo beneficium pecunia æſtimabile, & mutuatarius ultra expenſas, quas facit, gravatur laboribus ad eos nummos recuperandos, quos poſtea in integrum mutuanti reſtituere tenebitur. Sicuti enim communiter docent credita difficilis ſolutionis, minoris emi poſſe quam valeant, non ſolum ratione periculi, ſed etiam ratione incommodi, quod in ipſis exigendis ſuſtineri debet, ita Flaminius mutuans centum aureos cum laboribus, & expenſi exigendos, & poſtea totidem repetens abſque ullo incommodo, plus repetit, quam dederit, quod ab uſura excuſari non poteſt.

Dixi abſolute loquendo: Nam ſi mutuatarius mutuum ſua ſponte ſuſciperet in hujuſmodi debito litigioſo, vel quia ratione ſui muneris, majoriſque auctoritatis, quam habet, ſe facile recuperaturum ſperaret, vel quia lege gratitudinis, & amicitię, ob beneficium mutui vellet illud onus ſuſcipere, tunc Flaminius nec uſuram, nec injuſtitiam committeret

hoc modo mutuando, quia in hoc caſu ratione mutui nihil lucraretur. Ita cum Bart. a S. F. diſp. 16. de uſura.

CAS. III. Petronilla pęnitentiæ oblita, cum erubeſcat iterum accedere ad confeſſionale, mittit famulam, ut Confeſſarium interroget de ſatisfactione ſibi impoſita.

Qu. An Confeſſarius id manifeſtans frangat ſigillum?

Reſp. Duplici ex capite dubitari poſſe, an Confeſſarius in caſu noſtro ſigillum violaſſet. Primo: ratione pęnitentiæ, quatenus ejus manifeſtatio potuiſſet Petronillæ conſcientiam revelare. Secundo: ratione licentiæ, quatenus, debuiſſet ipſam vel non attendere, vel non præſumere. Ad primum, quod attinet dico, triplicem eſſe pęnitentiæ differentiam, quæ potuit a Confeſſario manifeſtari; alteram nempe, quæ ſolet pro veniali generatim imponi, ut ſi dixiſſet impoſui tres angelicas ſalutationes: alteram, quæ pro veniali quidem ſolet imponi, ſed eſt idonea ad ejus ſpeciem determinandam; ut ſi dixiſſet impoſui tres ſalutationes recitandas pro ea, quam objurgavit. Tertiam denique quæ ſolet imponi pro peccato mortali, ut ſi dixiſſet impoſui recitationem Roſarii. Hac poſita diſtinctione communiter docent non frangere ſigillum manifeſtationem pęnitentiæ, quæ generatim ſolet imponi pro peccato veniali. Hoc ipſo enim, quod aliquis confeſſus eſt, non potuit non confiteri ſaltem venialia. Secus vero dicendum de pęnitentia, quæ vel refertur in ſpecie ad aliquod veniale determinatum, vel poteſt inducere ſuſpicionem, an peccata, quæ aliquis confeſſus eſt, fuerint peccata lęthalia, quia in hoc caſu pęnitentis conſcientia aliquo modo manifeſtatur, & redditur odioſa confeſſio.

Quod vero attinet ad licentiam pœnitentis; ſunt qui negant cum Alenſi, Scoto, Durando, aliiſque poſſe Confeſſarium de licentia pœnitentis ejus Confeſſionem revelare. Primo enim, quia præceptum ſigilli eſt de jure divino, non poteſt autem homo privatus, qualis eſt *pœnitens*, *in jure* divino diſpenſare. Secundo: quia Confeſſa*rius ea*, *quæ* ſcit ut Confeſſarius, ſcit ut Deus, ergo pœnitens *non* poteſt dare licentiam, ut loquatur, ut homo, quia forum internum pœnitentiæ mutaretur in externum. Tertio denique, quia quanquam pœnitens poſſit cedere juri ſuo, non poteſt cedere juri Sacramenti, pro cujus religione ſigillum præcipitur. Contrarium tamen communiter docent cum divo Thoma in q. diſ. 21. q. 3. art. 3. & ratio eſt, quia ſecretum ſigilli licet fuerit imperatum in dignitatem ipſius Sacramenti, principaliter tamen fuit imperatum in favorem confitentis, ut facilis, & ſuavis reddatur confeſſio; hoc ipſo ergo, quod quis cedit juri ſuo non fit injuria Sacramento, ſicuti non fit injuria juramento, ſi remittente altero, non ſervetur quod ſub juramenti religione promiſſum eſt.

Duo tamen ſunt, de quibus Auctores hæc docendo conveniunt. Alterum eſt, quod Confeſſarius, etiam habita pœnitentis licentia, *ea* uti non debet, niſi in rebus magni momenti, idque in favorem Sacramenti, atque in bonum totius communitatis fidelium, ne qui audiunt de pœnitentibus loqui cum relatione ad Confeſſionem, ipſam habeant odioſam. Alterum eſt, quod hæc licentia debet eſſe expreſſa, ſpontanea, & libera; neque enim ſufficit licentia præſumpta, interpretativa, & virtualis, etiam quando in bonum pœnitentis eſt adhibenda; Quin imo Confeſſarius, etiam cum ipſam habet ex ore pœnitentis, cavere debet, ne metu quodam reverentiali fuerit extorta.

Hinc

Hinc autem apparet, quid ſit reſpondendum ad Caſum propoſitum. Si enim pænitentia fuerit primi generis, potuiſſet utique in quocumque caſu ipſa manifeſtare ſine fractione ſigilli. Si vero fuerit ſecundi, & tertii, non lauderem Confeſſarium, qui ipſam manifeſtaſſet, quamquam eſſet certo conſcius de pœnitentis licentia. Primo quidem, quia hoc neceſſe non erat, & poterat alia via, alioque tempore pœnitenti ſatisfacere. Secundo: quia poterat dubitare, pænitentem poſt licentiam conceſſam invitam futuram cum animadverteret, poſſe detegi ſuam Confeſſionem. Dico tamen prudentem Confeſſarium juxta Caſum expoſitum debere jure ſuſpicari an vere adſit pænitentis licentia. Potuit enim Vafra mulier, poterit quivis alius ſubdole fingere alterius comiſſionem Confeſſarios adire; atque hac arte ſecretum aliquod in damnum pænitentis extorquere.

MENSE MARTIO.

CAS. I. Plautilla pia Fœmina, & dives Maritum nacta perditæ conſcientiæ, tota eſt, ut promoveat ipſius bonum ſpirituale, continuis Eleemoſynis & Miſſarum celebratione, qua in re ingentes facit expenſas.

Qu. An hoc ipſi liceat?

Reſp. Filiucium, Navarra, Reginaldum, Leſſium, aliosque ſex Caſus diſtinguere, quibus licet uxori largiri Eleemoſynas. Primo: de bonis, quæ cum nupſit ſibi reſervavit ad proprios uſus; vel quæ conſtante Matrimonio per hæreditatem, vel donationem ipſi obvenerunt, dummodo Filii propterea in neceſſitatem non incidant, quibus ordine charitatis prius eſt ſubveniendum, quam aliis. Secundo: Si ob impotentiam Mariti bonorum adminiſtrationem acquiſierit, ita quidem ut eas non excedat, quas vir facere aut conſueverat, aut debebat. Tertio: ſubtrahendo ſibi de ea ſumma pecuniæ, quæ ad veſtitum, aut victum fuit ipſi a Marito aſſignata. Quarto: ſi propria induſtria abſque detrimento domeſticæ gubernationis aliquid lucrata fuerit, ſi tamen hæc lucra ex mutuo conſenſu non eſſent communia. Quinto: cum iſtæ Eleemoſynæ eas non excedunt quas aliæ ſuæ conditionis facere ſolent, nec ipſi conſtat de contraria voluntate Mariti. Sexto denique, cum facit Eleemoſynas, ut damnum impediat, ſive temporale illud fuerit, ſive ſpirituale, quod Marito immineret.

Patet autem, hanc diſtributionem Caſum comprehendere, de quo eſt diſputatio. Et recte quidem, ſi de moderatis Eleemoſynis ſermo eſſet, haberetur congruentiſſima ratio; tum quia viri conſenſum præſumere poſſet, tum quia ſi haberetur diſſenſus, hic eſſet irrationabilis. At vero movente difficultatem ingentes expenſæ, quas facit Plautilla. Has tueri videtur prudentiſſimæ Abigailis exemplum, quæ copioſa donaria obtulit Davidi, ut ejus ultionem animadverteret Nabalis capiti jam impendentem. At ex una parte ejus donaria non poterant ingentia vocari comparate ad immenſas Nabalis divitias; ex altera non minus requirebatur ad iram Davidis compeſcendam, nec alia ſupererat via. Plautilla autem piis aliis operibus poterat Maritum juvare. Primo itaque animadvertere oporteret, an hujuſmodi expenſæ, non ſolum abſolute, ſed etiam reſpective ad bona mariti ingentes fuerint. Eſt etiam obſervandum, an Plautilla ſuper aliqua bona dominium haberet, quibus etiam,

ad eum finem, Eleemoſynas faceret, & ſaltem ex parte ſibi ſubtraheret, quod pro Marito erogabat. Si enim Plautilla Mariti largitate ad ſua commoda omnino utebatur, & ſolum de bonis Mariti in ejus ſpiritualem utilitatem ingentes faciebat expenſas, ipſi obiici poterant graviſſima illa verba Auguſtini Ser. 278. *Dicit tibi Deus: juſſi ut dares, ſed non de alieno: ſi habes da de tuo, ſi non habes, quod des de tuo, melius nulli dabis.*

CAS. II. Fauſtinus tribus jam ab hinc annis & ordinatus in Sacerdotem, & approbatus in Confeſſarium, toto hoc tempore nec unquam celebravit, nec unquam Confeſſiones excepit.

Qu. An utraque hac omiſſione peccaverit graviter, & quot peccata commiſſerit.

Reſp. atque ad primam omiſſionem quod attinet, dico cum Giribaldo tract. 5. de Sac. miſ. c. 5. d. 1. Eſſe qui putent cum D. Bonav. Alenſi, Riccardo, Cajetano, aliiſque non peccare mortaliter Sacerdotem, qui ſecluſo ſcandalo, atque contemptu nunquam celebret, dummodo in Paſchate comunicet. Arbitrantur enim nullum eſſe præceptum, divinum, aut humanum obligans Sacerdotem ad ſacrum faciendum; cum ea Chriſti verba: *Hoc facite in meam commemorationem* non ad ſingulos Sacerdotes, ſed ad totam Eccleſiam dirigantur, ne ſacrificium deficiat. Securior tamen, atque in praxi conſulenda ſententia docet quemlibet Sacerdotem ratione muneris Sacerdotalis præciſe teneri ſub culpa gravi aliquoties in vita; imo etiam aliquoties in anno Sacrificium offerre. Deſumitur ratio ex iiſdem Chriſti Domini verbis, quæ modo citata ſunt, in quibus contineri præceptum, relatum etiam ad ſingulos Sacerdotes declaravit Tridentina Synodus ſect. 22. cap. 1. dicens, Chriſtum Dominum illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem, Sacerdotibus præcipere ut offerrent, uti ſemper Eccleſia Catholica intellexit & docuit.* Pariter ſeſſ. 23. de ref. c. 14. præcipit Epiſcopis, *ut curent Sacerdotes ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Super quæ verba Sanctus Carolus Borromæus ejuſdem Sanctæ Synodi Spiritu plenus in 1. Con. prov. tit. de Freq. Sacrif. oblatione hæc ſtatuit: *Tridentini Concilii auctoritatem ſecuti præſcribimus Sacerdotibus reliquis, cujuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis illi ſint, ut iiſdem diebus* (nempe Dominicis, & reliquis Feſtis, de quibus mentionem habuerat) *Miſſam celebrare non omittant.*

At inquies, ſi hæc probarent, ſequeretur Sacerdotes omnes non ſolum obligari ad celebrandum aliquoties in anno, ſed etiam peccare graviter ſi aliquo die Feſto nullo impedimento irretiti celebrare prættermiterent, quod certe nimis arduum videtur. Verum reſpondeo, hanc utique inſtantiam negotium facere pluribus Theologis, qui de hac re poſt Synodum Trid. ſcripſerunt. Obſervant enim, quod cum loquitur de Diaconis, & Subdiaconis adhibet verbum illud *decere*; cum vero de Sacerdotibus ſermonem habet, ſubſtituit verbum *curet*, quæ locutionis diverſitas apud ipſos relinquit ſuſpicionem præcepti; quemadmodum opportune admonet Benedictus XIV. in aureo Opere de Miſſæ Sacrificio lib. 3. c. 1. *Cum tamen*, inquit Juveninus de Sac. diſp. 5. q. 7. c. 1., *nec Concilii Tridentini Patres, nec Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi definierunt, Sacerdotem, cui non incumbit animarum cura, peccare lethaliter, ſi ſingulis Dominicis, ac reliquis Feſtis diebus non celebraverit, neque etiam nos audemus definire.* Quamquam tamen intactam relinquamus

mus hanc controverſiam; ex iis, quæ diximus, clarè colligitur ſaltem eſſe amplectendam, tanquam veriſſimam, mitiorem illam ſententiam, qua communius aſſeritur in præcipuis anni ſolemnitatibus quemlibet Sacerdotem ad Miſſæ celebrationem teneri; atque adeo Fauſtinum peccaſſe graviter, qui tribus ab annis hanc celebrationem omiſit.

Quod vero attinet ad alteram omiſſionem, reſpondeo cum De-Lugo de Sac. Pœnit. diſp. 22. ſec. 1. abſolute loquendo non peccaſſe Fauſtinum, toto eo tempore omittendo Confeſſionem audire. Obligatio enim audiendi Confeſſiones oriri poteſt vel ex juſtitia, vel ex obedientia, vel ex charitate. Fauſtinus autem ex juſtitia non tenebatur: ſupponimus enim, non habuiſſe curam animarum. Titulus vero ex obedientia, & charitate proveniens habitualiter, per ſe loquendo, non urget; unde Fauſtinus toto eo tempore reperiri potuit in iis circumſtanſtiis, in quibus neque obedientia, neque charitate cogeretur. Dixi autem propterea abſolute loquendo; nam imprimis ut graviſſime docet Benedictus XIV. Inſtit. 94. licet ad omiſſionem cum peccati labe tria requirantur, quod nempe rem omiſſam perficere quis potuerit, quod debuerit, quod facere prætermiſerit, *nemo tamen erit communi ſenſu adeo deſtitutus, qui non intelligat in grave ſcelus prolabi eum miſerum Sacerdotem, qui licet neceſſario Confeſſarium agere non debeat, tamen hoc pio munere perfungi declinat ob ſuperbiam, quæ ipſum accedere ad novum examen prohibeat, aut ob timorem ne ipſius ignorantia detegatur*. Præterea ſæpe accidere poteſt, quod Confeſſarius aut plures pœnitentes, aut etiam aliquando integram communitatem in ea ſpirituali neceſſitate reperiat, in qua niſi ipſis ſubveniat, de æterna ſalute periclitentur; in quibus utique circumſtantiis, ſi id facere prætermittat, graviter peccabit.

Hinc autem, ut preſſius ad caſum veniamus, clare colligitur, graviter peccaſſe Fauſtinum omittendo toto eo tempore Miſſæ celebrationem, non peccaſſe autem omittendo Confeſſiones excipere, niſi quando aut obedientia, aut charitas ipſum urgebat. Quot vero peccata commiſerit, non poteſt tam facile definiri; non modo enim attendendæ ſunt omiſſiones ſecundum numerum occurrentium feſtivitatum, quibus celebrare tenebatur, ſed etiam attendenda eſt ratio ſcandali; cum ex de Lugo *omiſſio hæc grave ſcandalum generet, & ſit indicium corruptiſſimæ vitæ*. Denique attendendum eſt etiam, ut concludit citato loco Bened. XIV. *circumſtantias quaſdam poſſe occurrere, in quibus ſub mortali teneatur Sacerdos celebrare per annum, etiam ſi Dominicis, & diebus Feſtis celebret, puta ſi celebranda Miſſa opus eſſet, ut infirmo viaticum defferretur*.

CAS. III. Parochus vocatur ad puerum graviter ægrotantem, qui licet nonum annum attigerit, dubium ipſum relinquit, an adhuc obtineat perfectum uſum rationis.

Qu. I. Præciſo hoc dubio, an debeat hac occaſione ipſum communicare, licet nondum communicaverit. II. Poſito hoc dubio, quid agere debeat.

Reſp. ad Primum negativam ſententiam tenere Cordubam, Præpoſitum, Vaſquez, alioſque, quos inter Hurtadus de Sac. Euch. Diſp. 10. hæc habet. Obſervandum eſt pueris prius advenire tempus obligationis præcepti Confeſſionis, quam Euchariſtiæ adhuc pro articulo mortis ſumendæ, quia minor diſcretio ſufficit, ut quis confiteri, quam communicare teneatur, quia ad obligationem confitendi ſufficit, ut quis ſic inter bonum, & malum diſcernat, ut poſſit mortaliter peccare, ad quod minor diſcretio ſufficit, quam ad perfecte diſcernendum inter Panem Cœleſtem,

ſtem, & comunem, & ad judicandum de præparatione ad illum Panem Cœleſtium digne recipiendum requiſita, quod requiritur ad obligationem communicandi etiam in articulo mortis. Unde contingere poteſt, ut puer in articulo mortis exiſtens teneatur confiteri, & non teneatur communicare. Hæc ex Hurtado.

Sed, his non obſtantibus affirmativa ſententia, ut videri poteſt apud Giribaldum tract. 4. de Euch. c. 8. dub. 2., tot habet Auctores, ut tuto poſſit, & debeat in praxim reduci. Ratio autem eſt, quia præceptum divinum communicandi extra mortis articulum, cum ſit indeterminatum, & relictum Eccleſiæ determinandum, quando nam urgeat illius obligatio, poteſt Eccleſia determinare quod pueri non teneantur ante perfectum uſum rationis; at præceptum divinum communicandi in articulo mortis, cum non habeat tempus indeterminatum, non eſt relictum determinationi Eccleſiæ, ſed per ſe immediate obligat omnes capaces, exiſtentes in tali periculo. Sed pueri rationis, & doli capaces, quamvis numquam communicaverint, ſunt tamen capaces præceptum ſervandi, ſicuti capaces ſunt annuæ confeſſionis, audiendi Miſſam, & abſtinendi a carnibus, cognoſcunt enim, & adorant Chriſtum exiſtentem in Euchariſtia; tenentur ergo in articulo mortis viaticum ſumere, licet nondum communicaverint.

Ad ſecundum reſpondeo haberi pro utraque parte rationes. Pro negante videtur eſſe, quod poſſeſſio ſit pro prohibitione, tum quia ille, qui prius caret uſu rationis, in dubio præſumitur talis, niſi contrarium probetur; tum quia, quando conſtat de lege, & prohibitione, dubitatur autem, an aliquis ab illa comprehendatur, poſſeſſio videtur eſſe pro lege. Cum ergo prohibitio dandi Euchariſtiam incapacibus ſit certa, & dubium ſit, an hic comprehendatur, ipſi incumbit onus probandi, atque per conſequens non poterit illi dari. Aliunde tamen etiam in eo dubio danda videtur Euchariſtia. Non enim videtur eſſe major prohibitio Eccleſiæ dandi Euchariſtiam parvulis *non habentibus* uſum rationis, quam ſit obligatio ex jure *Divino* non dandi ipſis extremam unctionem; & tamen quando dubium eſt de puero, an ſit jam doli capax, ſicut datur illi Sacramentum pœnitentiæ, ſic etiam datur extrema unctio ſub conditione; Similiter ergo, licet Eccleſiæ prohibitione danda non ſit pueris Euchariſtia ante uſum rationis, non tamen neganda erit in dubio, occurrente mortis articulo.

In hac rationum varietate exiſtimat Lugo, non eſſe obligationem dandi Euchariſtiam ejuſmodi puero ſtante illo dubio, ſed neque haberi fundamentum convincens ad eam negandam. Prohibitio enim dandi parvulis fundatur fere in conſuetudinem explicata in Rubricis Ritualis Romani, in quibus tamen non magis explicatur ea prohibitio circa Euchariſtiam, quam circa Extremam Unctionem. Sicut ergo prohibitio extremæ Unctionis non habet locum in caſu dubio, ita neque locum habebit prohibitio Euchariſtiæ. Id porro confirmat etiam Giribaldus, addens loco citato, melius eſſe ſi communio huic puero a Parocho miniſtretur, quia in tali dubio videtur favendum tum obligationi præcepti divini, tum pueri utilitati, qui capax eſt recipiendi fructum, & gratiam Sacramenti, & poteſt ſufficienter inſtrui ſi opus eſt, nec ulla Sacramento irrogatur injuria.

MEN-

MENSE APRILI.

CAS. I. Alcibiades furatus Cajo Horologium, & centum Aureos, Horologium idem, & æquivalentem pecuniam tradit Confeſſario, ut pro ipſo reſtituat. Moritur Confeſſarius, nondum facta reſtitutione, & bona hæc Confeſſario credita tranſeunt ad hæredes. Qu. An Alcibiades, cum hæc nequeat recuperare, ne prodat ſe ipſum, teneatur alia via reſtituere?

Reſp. cum divo Antonino par. 2. tit. 2. c. 4. §. 1., Navarro in man. c. 17. n. 67. non teneri in caſu noſtro Alcibiadem ad reſtituendum Horologium; teneri vero ad reſtituendos centum aureos. Non tenetur inquam, ad reſtituendum Horologium: Cum enim Horologium hoc adhuc extet in ſpecie, atque adeo ejuſdem dominium adhuc permaneat apud Creditorem; cum debitor non fuerit in aliqua culpa; cum fecerit quod in ſe eſt, tradendo illud pro reſtitutione perſonæ, quam omni ex capite fidelem arbitrabatur; utique ſi Horologium periit, caſus interitus non erit imputandus debitori, qui bene ſe geſſit, ſed imputari debebit creditori, apud quem ejus dominium perſeverabat. Dixi debitorem non fuiſſe in culpa, quia cum in hoc caſu ſupponamus, debitorem eximi ab onere teſtimonis per ſe ipſum, ob periculum infamiæ inde ſecuturæ, fideliter, & prudenter gerit negotium creditoris, dimittendo ipſi rem debitam media perſona Confeſſarii, qui non ſolum ratione proprii muneris Sacerdotalis, & judicis ſpiritualis, quo fungiuntur, habetur pro fideli, & maxime idoneo, ſed etiam quotidiana praxi ſuadente communius exigitur ad tale munus exequendum; unde creditor ipſe non debet eſſe quo ad hoc rationabiliter invitus, & præſumitur conſentire.

Quod vero Alcibiades eſto eximatur ab onere reſtituendi Horologium, non eximatur tamen ab onere reſtituendi centum aureos, oppoſita ratione facile oſtenditur. Cum enim ea ſumma pecuniæ non ſit eadem in ſpecie, quæ fuit accepta, eo uſque remanet ſub dominio debitoris, quouſque non fuerit tradita creditori, atque apud ipſum pervenerit; ergo ſi antequam fuerit tradita creditori, caſu aliquo pereat, quamquam perierit ſine culpa debitoris, ipſi tamen periiſſe cenſenda eſt, cum interitus rei cedat domino rei. Id ipſum oſtenditur ex c. *ſignificante de pignor.* ubi Pontifex determinat, quod qui per certum, & fidelem nuntium pecuniam debitam creditori remiſit, ſi nuntius perfide egerit, non eximatur ab onere iteratæ ſolutionis. Scio utramque hanc reſolutionem ſuos habere contradictores, verum cum ex una parte, qui contradicunt præſcindant a circumſtantia, in qua debitor non tenetur reſtituere per ſe ipſum; ex altera vero ipſi etiam admittant diſtinctionem rei exiſtentis in ſpecie, vel potius æquivalenter, diverſamque hinc inferant obligationem reſtituendi; propterea media hæc via communi doctrinæ accomodatione videtur.

CAS. II. Lucillus graviter læſus ab Antonio, non animo vindictæ, ſed ad leniendum dolorem, prorumpit coram amicis in graves querimonias, quibus injurians infamatur.

Qu. An graviter peccet, & compenſare teneatur?

Reſp. plura eſſe attendenda, ut accuſemus, vel excuſemus Lucillum, tum de gravi peccato, tum de onere compenſationis. Abſolute enim loquendo ipſum excuſant Petrus Navarra, Tannerus, Doctor Angelicus, Sil-

vius

vius, Leſſius, aliique; narrans enim amico injuriam ab altero acceptam, ad leniendum dolorem inde conceptum, videtur uti jure ſuo. Eſſet enim nimis dura conditio, & ſocialem vivendi conſuetudinem prorſus excedens, ſi graviter læſus dolorem ſuum homini familiari communicare non poſſet, atque hac manifeſtatione ipſum aliquantulum mitigare. Neque obſtat, quod inde ſequatur alterius infamia apud amicum hoc audientem; hoc enim evenit omnino per accidens, & auctor injuriæ debet hoc imputare ſibi; qui crimen commiſit, non homini læſo, qui jus habet mitigandi dolorem, quem animo concepit ob illatam injuriam.

Dixi abſolute loquendo cum laudatis auctoribus amicum eſſe excuſandum, qui ad leniendum dolorem, acceptam injurjam amico communicat. At in re noſtra Lucilli caſum exaſperat gravitas querimoniarum, & numerus audientium. Diſtinguendum eſt itaque quoad numerum audientium, qui movet majorem difficultatem. Vel Lucillus poterat dolorem lenire uni tantum amico, a quo levamen haberet id manifeſtans, & quamquam hoc poſſet, quodam detrahendi pruritu, rem eamdem narravit pluribus, quorum non eſſet eadem prudentia, nec probitas; vel ad ſolamen habendum una ipſi ſupererat via, rem videlicet narrando pluribus, qui ad modum unius ipſi obviam fuerunt, probi omnes, prudentes, parati demum juvare ſibi, quin alterius noxam timere deberet. Si primum, tunc utique peccavit Lucillus, & compenſare tenebitur. Si ſecundum licet prorumpat in querimonias coram pluribus audientibus, adhuc ipſum excuſat Joannes della Crux in *dir. par. S. art. 2.* quia naturale videtur in ſimili etiam circumſtantia dolorem conceptum per querimonias exprimere, & eſſet omnino durum, & arduum contra propenſionem naturæ ipſum cohibere. Idem vero dicendum de gravibus querimoniis, vel enim graves fuerunt, dolorem animi plus æquo exaggerentes; vel graves fuerunt exaggerante injuriam, ex qua diſtinctione facile apparet quid ſit reſpondendum.

Quod vero attinet ad onus compenſationis *reſpondeo, quod* cum adſunt circumſtantiæ excuſantes ipſum a peccato, eædem excuſabunt ab onere reſtitutionis. Ut enim obſervat Roſignolius *1. de reſt. diſq. 8. §. 3.* peccata, quæ opponuntur juſtitiæ deſumunt potius gravitatem ab involuntarietate rationabili, quæ eſt in perſona læſa, quam ex materia, circa quam verſantur, quod poteſt ex eo evinci, quod ſi quis ab altero auferat res magnæ, & notabilis quantitatis, cui dominus non ſit invitus, non eſt peccatum grave injuſtitiæ, nec oritur obligatio reſtitutionis, quamvis res accepta ſit notabilis, & gravis. Cum ergo ut vidimus, qui alterum graviter læſit, non poſſit eſſe rationabiliter invitus, ne qui injuriam accepit, ad afflictionem animi compeſcendam jure quodam naturæ alteri manifeſtet, neque exigere poterit compenſationem infamiæ, quæ inde fortaſſe ſecuta eſſet; dixi fortaſſe, nam in his circumſtantiis audientes moveri non ſolent, & querimonias hujuſmodi iræ potius attribuunt, quam veritati.

CAS. III. Titius emiſit votum communicandi qualibet feria ſexta:

Qu. I. An vi hujus voti teneatur petere Communionem in Feria ſexta Paraſceve. Qu. II. An Parochus, dempta occaſione Viatici, poſſit ea die Euchariſtiam petentibus adminiſtrare?

Reſp. ad primum ex communi Doctorum votum eſſe legem privatam, quam ſponte, & libere ſibi vovens imponit; atque adeo ejuſdem obligationem intentioni voventis eſſe commenſurandam. Si ergo vovens com-

communionem qualibet feria ſexta, eam vovit juxta communem Eccleſiæ conſuetudinem, ſecundum quam publice fidelibus adminiſtrari conſuevit, non tenebitur eam petere feria ſexta in paraſceve, nam pro hac die habetur ratio peculiaris. Si vero hoc votum emittens, hanc etiam diem peculiariter contemplatus eſt, & pro ipſa determinate ſe obligavit ad ſumendam Euchariſtiam, putans non modo id licitum eſſe, ſed etiam laudabile, cum ab aliquo audiſſet, non quidem publice, ſed pluribus tamen privatim devote concedi; tunc utique quouſque in hac opinione verſatur, tenebitur petere Euchariſtiam, nam ad hoc voto ſe obſtrinxit, & adhuc ignorat an ejus materia ſit licita.

An autem, vel Titio ratione voti petenti, vel cuilibet alteri, dempta occaſione Viatici, poſſit Parochus ea die Euchariſtiam adminiſtrare, quæ erat pars altera caſus; ad hoc explicandum ea tranſcribam, quæ *lib. 3. de Sacrif. Miſ. c.* 18. habet in hunc modum Benedictus XIV. Feria ſexta in Paraſceve ne cuiquam, exceptis Infirmis, Euchariſtia tribuatur, vetitum eſt Decreto Sacræ Congregationis Rituum die 19. Feb. 1622. Certum eſt etiam nonniſi Infirmis eo die tribuendam eſſe Euchariſtiam, etiamſi in eum diem caderet feſtivitas Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis, ut Meratus obſervat. Celebre tamen eſt Decretum Congregationis Concilii de quotidiana Communione paſſim edito in pluribus libris, quod emanavit die 12. Februarii 1679. quo mandatur Ordinariis, ut curent, ut circa Communionem in feria ſexta in Paraſceve, Miſſalis Rubricæ, & Eccleſiæ Romanæ uſus ſervetur. Quod quidem abunde probat, prohibitam eo die Communionem, tum quia Rubrica Miſſalis jubet in Miſſa feriæ quintæ in Cæna Domini aſſervari aliquot particulas pro Infirmis, ſi opus fuerit, ex quo intelligitur, non aſſervari pro ſanis; tum quia juxta Romanam conſuetudinem feria ſexta non tribuitur Euchariſtia, ut obſervat Emin. Petra ad Conſt. 20. Eugenii IV.

MENSE MAJO.

CAS. I. PArochus, cujus Eccleſiæ a divite Benefactore donatum eſt Oſtenſorium magni pretii, cum ipſa Eccleſia Oſtenſorium aliud habeatur pariter magni pretii; ſed Calices argentei pro ejus opportunitate deficiant; convenit cum alio Parocho, in cujus Eccleſia abundant Calices, deeſt vero Oſtenſorium pretioſum, & ſervata æqualitate, peritorum judicio, abſque ulla juris ſolemnitate Calices cum Oſtenſorio permutat. Qu. An fecerint contra Bullam *Ambitioſæ*; aut alia jura aſſenſum Apoſtolicum exigentia.

Reſp. Quæſtionem hanc a Doctoribus latiſſime diſputatam, maxima tamen obſcuritate adhuc eſſe involutam. Stant enim pro utraque parte auctores, jura, rationes, numero, perſpicuitate, efficacia eodem modo præſtantia; & etiam quod attinet ad conſuetudinem Curiæ Romanæ, ſunt, qui aſſerant; ſunt vero, qui dicant vel de ipſa non ſatis conſtare, vel non eſſe introductam tanquam obligatoriam. In hac opinionum diſſenſione, ſi eſſet pro dignitate res pertractanda, non eſſet hujus loci tractatio, cum brevitas harum reſolutionum vix poſſet auctores recenſere, aut textus exponere. Ut aliquid dicam, perſtringam paucis ratiocinationem Angeli Boſſii tom. 6. tit. 18. §. 1., qui plura diſputans aditum aperit ad caſum propoſitum cautius reſolvendum.

Primo itaque exponit eorum opinionem, qui pluribus argumentis innixi ar-

arbitrantur in alienatione ab una Eccleſia alteri facta non requiri ſolemnitatem *Extera: Ambitioſæ* quoad aſſenſum apoſtolicum, ſed etiam ſive poſtea alienatio hæc venditione peracta fuerit, ſive permutatione. Finis enim prohibitionis de non alienandis bonis Eccleſiæ, ut clare colligitur, ex procemialibus ejuſdem verbis, fuit in conſulendo Eccleſiæ indemnitati, & ne bona Eccleſiæ prophani uſibus applicarentur. Sic enim habent: *prophanis uſibus applicare, aut cum maximo illorum, aut Divini Cultus detrimento exquiſitis mediis uſurpare præſumunt.* Opportune autem adnotat Riccius *Dec. 38.* quod in hac *Extra.* *Eccleſiæ* nomen non accipitur pro quacumque Eccleſia particulari; ſed pro Eccleſia univerſali, quæ Eccleſia univerſalis, etiamſi unius particularis bona ſæcularibus alienet, præjudicium ſibi, univerſali infert, & Summis Pontificibus pro tempore ſedentibus. At vero ſi una Eccleſia particularis per venditionem, permutationem, aliumve contractum alienet alteri Eccleſiæ itidem particulari, nihil deperit Eccleſiaſtica Eccleſiæ terminos non tranſgrediuntur, neque prophanis uſibus applicantur: Ergo dicendum eſt, prohibitionem alienandi ſine aſſenſu Apoſtolico non efficere alienationem ab una Eccleſia alteri factam; ceſſante enim cauſa finali prohibitionis, ceſſat quoque prohibitio juxta textum *in cap. cum ceſſante de appel.*

Hoc ſtatuto principio colligit Boſſius, quod ſi hæc doctrina, etiam uſurpata cum maxima ampliatione, prout extenditur ad omnem alienationem ab una Eccleſia alteri factam, licet alicui difficultati videri poſſit obnoxia, ſuam tamen habet laudabilem probabilitatem; veriſſima erit exiſtimanda, ſi limitatur ad ſolam permutationem. In praxi videlicet inter particulares Eccleſias, ex juxta cauſa, conſentiente Prælato ordinario, licitam eſſe abſque aſſenſu Apoſtolico permutationem de rebus Eccleſiaſticis, cum hæc permutatio expreſſe, & in terminis ſit a jure communi conceſſa *Cap. hoc jus porrectum §. ſibi invicem 10. q. 2. c. 1. de reb. Eccleſ. non alien., & cap., ad quæſt. de rer. permut.* Niſi enim hoc arbitremur, Auctores Auctoribus, jura juribus, rationes rationibus contrariari videbuntur.

Hinc autem, ut ad rem noſtram preſſius veniamus, ſi ex auctoribus probatiſſimis, validiſque, quæ afferunt, tum jurium, tum rationum momentis, loquendo ſaltem de ſimplici permutatione, hæc poterit cenſeri valide facta, etiam ſecluſo aſſenſu Apoſtolico, dum ab una Eccleſia fit alteri, id utique a fortiori probabiliſſimum erit in caſu propoſito. Primo enim ſermo eſt de permutatione ab una Eccleſia in alteram. Secundo de evidenti utriuſque utilitate. Tertio de mobilibus prætioſis fere ejuſdem generis, eodem modo proxime pertinentibus ad Cultum Divinum, atque ex judicio peritorum, habentibus eumdem valorem intrinſecum. Quarto denique nulla eſt ſuſpicio, an hæc permutatio ſit contraria voluntati earum, qui bona hæc Eccleſiæ donarunt; quam quidem contrarietatem videntur reſpicere aliqui textus, qui ſolent apponi. Suppono autem, in hac etiam permutatione neceſſariam fuiſſe facultatem Ordinarii, atque adeo male ſe geſſiſſe Parochos permutantes, ſi hanc omiſerunt. An autem quæ diximus, licet ſpeculative conſiderata probabilia videri poſſint, ad praxim reducenda ſint, judicent alii.

CAS. II. Pamphilus accepta pingui eleemoſyna pro Miſſæ celebratione, dedit alteri celebrandam, retenta magna parte ſtipendii. Qu. I. an debet

debeat reſtituere. II. Cui facienda ſit hæc reſtitutio; an Domino, a quo accepit Eleemoſynam; an Sacerdoti, qui celebravit.

Ad hujus Caſus reſolutionem, duo ſunt præmittenda. Alterum quod in Decreto S. C. Concilii approbato ad Urbano VIII., & confirmato ab Innoc. XII. ſancitum ſic fuit. *Omne damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcipit celebrandam cum certa Eleemoſyna, ne eamdem Miſſam alteri, parte ejuſdem Eleemoſinæ ſibi retenta, celebrandam committat*. Quo Decreto emanato, cum aliqui id licitum ſuſtinerent, aſſerentes ipſum Decretum non fuiſſe acceptatum, Alexander VII. proſcripſit ſequentem propoſitionem. *Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, aliqua parte ſibi retenta*, quem turpem quæſtum magis adhuc cohibere ſtuduit Encyclica emanata anno 1741.

Secundo: Animadvertere oportet, hac etiam poſita prohibitione, duos Caſus ponere Auctores, in quibus licitum eſt ſtipendii partem retinere. Primo ſcilicet, cum ſtipendium non datur titulo ſolius Miſſæ, ſed titulo gratitudinis, amicitiæ, paupertatis, familiaritatis &c. Secundo: Si Sacerdos cui committitur celebratio, rei conſcius, liberaliter, & omnino ſponte exceſſum iſtum condonet.

An autem, exceptis hiſce caſibus, teneatur Pamphilus reſtituere, qui accepta pingui Eleemoſina, magnam ejus partem ſibi retinuit, negat Suarez, Vaſquez, Navarrus, aliique, vel quia prohibitio Decreti ſub gravi non obliget, cum nullam pænam imponat, nec formula utatur ad hoc innuendum viſitata; vel quia ſtatim, ac Pamphilius ſtipendium accepit, ejus dominium acquiſivit, & licet acquiſierit cum onere dicendi Miſſam, huic tamen oneri jam ſatisfecit, unde fit, quod quamquam peccaverit, peccavit quidem contra obedientiam, quæ lege debebatur; non vero contra juſtitiam, quæ ipſum obliget reſtituere.

Verum reſpondeo, teneri Pamphilum, atque ſub gravi, reſtituere partem, quam ſibi retinuit. Prohibitionem enim Decreti obligare ſub gravi, facile conſtat, tum ex gravitate, materiæ quam afficit, tum etiam ex formulis, quibus exponitur. Hinc enim abuſus vocatur *damnabile lucrum*, pro quo removendo prohibet Sacerdoti &c., quæ ratio loquendi non niſi exceſſus ſub gravi præcavendos ſolet innuere, quod etiam ex antecedentibus clarius deſcendit, ubi obteſtatur divinum judicium. Quod vero prohibitio hæc non ſolum afficiat actus honeſtatem, ſed juſtitiam etiam reſpiciat, colligi poteſt ex ipſis, verbis, quæ comprehendunt propoſitionem damnatam. Dicebat enim propoſitio, poſſe Sacerdotem ſatisfacere, ſtipendii parte ſibi retenta. Sequitur ergo veram eſſe propoſitionem contradictoriam, nempe quod non poſſit ſatisfacere, atque adeo reſtituere teneatur.

Neque refert, quod Fauſtinus ſtatim ac Eleemoſynam accipiat, aquirat etiam ejus dominium; illud enim non acquirit niſi juxta dantis voluntatem, cujus intentio eſt, non ſolum ut Miſſa celebretur, ſed etiam ut celebretur tali ſtipendio, atque adeo cenſetur dominium transferre non in eum, qui Eleemoſynam accipit, ſed in eum, qui eſt Miſſam celebraturus. Peccavit ergo contra juſtitiam, qui partem ſtipendii ſibi retinuit, quia dantis intentionem executus non eſt, & reſtituere tenetur. Ita communius Doctores, illi præſertim, qui poſt damnatam propoſitionem ſcripſerunt, ut Vidald. Concina, Contin. Tournelli &c.

Sed videamus, cui ſit facienda hæc reſtitutio. Daniel Concina lib. 3. de

Euch. diſ. 2. de Miſſa hæc habet. „ Dum quis Sacerdoti ſingularis pie-
„ tatis fama prædito, Eleemoſynam conſueto majorem confert, quia
„ majori fervore, & devotione celebrari ab illo Miſſam credit; is non
„ poteſt alteri Sacerdoti, etiam collato integro ſtipendio, celebrandam
„ Miſſam committere " Hinc porro videtur, quod ſi hic Sacerdos committens alteri Miſſæ celebrationem, ſtipendii partem retinuiſſet, deberet ipſam domino reſtituere, quia majus ſtipendium largitus ſupponitur non ratione Miſſæ, ſed ratione majoris devotionis, in quo ſua intentione fruſtratus eſt. Præciſo autem hoc caſu communius cenſent Auctores citati reſtitutionem, faciendam Sacerdoti celebranti, quia translato in eum onere, eſt etiam translatum jus ad totum ſtipendium.

CAS. III. Mos erat in quadam Parochia, ut quoties fiebat publica Supplicatio in feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti, qui telas venales habebant, eas gratis commodarent Eccleſiæ, ut pendulæ expanderentur ad umbram procreandam. Sed quoniam aliquando accidit, ut orto repente turbine, damnum aliquod paſſi ſint, convenerunt ſimul, & juramento interpoſito ſe obſtrinxerunt, ne amplius commodarent, adjecta pæna, ut qui contra fecerit, ſolveret aureum publico Valetudinario.

Qu. An hoc juramentum ſit validum, & an teneantur contravenientes ad hanc pænam ſolvendam?

Reſp. Facillimum eſſe ex principiis communibus hunc caſum reſolvere, ſi generatim, & in abſtracto ipſum conſideremus, dicendo nimirum nec eſſe validum juramentum, nec teneri contravenientes ad pænam ſolvendam. Eſt enim commune principium, non eſſe validum juramentum, quando ejus materia vel eſt impeditiva melioris boni, vel eſt contraria divinis conſiliis. Hoc autem habetur in caſu noſtro, nam hoc juramentum impedit ex una parte Divinum Cultum, & Populi commoditatem ad eum facilius proſequendum, ex altera vero iis verbis opponitur, quibus nos mutuum demus, & Deum honoremus de noſtra ſubſtantia. Sicuti ergo per multos Auctores non valent juramenta de *non mutuando*, & fide jubendo, ob eamdem rationem *neque valebit* juramentum propoſitum. Pariter eſt commune principium, quod principali corruente corruit acceſſorium, nec locum habere pænam, ubi nulla intervenit culpa. Cum ergo obligatio ad areum ſolvendum publico valetudinario, ſit acceſſoria juramento, nec ulla ſit culpa in eo tranſgrediendo juramento, cujus materia eſt illicita, corruet cum juramento hæc obligatio, neque contravenientes tenebuntur ad pænam; inquam, non tenebuntur; nam aliud eſt medio juramento ad aliquid ſe abſolute obligare, aliud vero, ſe ad aliquid obligare in pænam alicujus transgreſſionis: Primum, ut obliget ſufficit, quod actus ſit honeſtus. Secundum autem ut obliget, ulterius requiritur, quod aliqua habeatur tranſgreſſio, ut paſſim Auctores. Neque hæc infirmantur ex detrimento, quod aliquando paſſi ſunt hujuſmodi telas mutuantes, cum hoc detrimentum evenerit ipſis omnino per accidens.

At vero quamquam, quæ diximus, ex communi Doctorum generatim ſint vera, practice tamen, & in caſu particulari alium aſpectum poſſunt induere. Sic V. G. licet non teneat juramentum generale de non mutuando, nec fidejubendo, tenebit tamen juramentum de non mutuando Filiofamilias, aut Luſori, qui mutuo abuti ſolent ad malum; & non amplius illi Fidem jubendo, qui in propriæ familiæ detrimentum Fidem jam fregit. Sic in re noſtra quamquam non teneat generale juramen-
tum

tum de non mutuando in Dei cultum, tenebit tamen juramentum de non mutuando in ea circumſtantia, in qua Dei cultus alia ratione promoveri poteſt, & ſi promoveatur hac ratione determinata, damnum emergit, quo Dei cultus potius impediri videtur. Attendendæ ſunt ergo practicæ circumſtantiæ, atque ſecundum ipſas practice judicandum.

MENSE JUNIO.

CAS. I. VAlerianus bona fide emit equum a fure, eumque vendit eodem pretio, poſtquam, eum ſæpius commodando, quinque aures lucratus eſt. Poſt hanc venditionem comparet verus Dominus, qui equum aliunde recuperare non poteſt. Qu. An Valerianus pretium equi teneatur Domino reſtituere; aut quidpiam aliud?

Reſp. & primo quidem quod attinet ad pretium equi ſtant pro affirmativa ſententia Aragonius, Ledeſma, Bannus, aliique apud Sayrum *tract.* 2. *c.* 2., atque hæc præſertim afferunt argumenta. I. Per venditionem rei alienæ non transfertur dominium rei in emptorem; ergo neque transfertur dominium pretii in venditorem, cum contractus ſit nullus, utpote rei alienæ, neque debeat claudicare, ut nempe valeat ex una parte, non valeat ex altera. II. Pretium habitum ex venditione rei alienæ, ſuccedit loco rei venditæ; ſicuti ergo ſi venditor haberet rem, teneretur eam reſtituere Domino comparenti, ita ea vendita debet reſtituere ejuſdem pretium, quod ſtat loco rei. III. Qui emerat bona fide rem alienam a fure, jam fecerat jacturam dati pretii, tenebatur enim eam reddere Domino comparenti, qui pretium exigeret; ergo per novam venditionem factus eſt ditior de toto illo pretio ab Emptore accepto; ergo illud vero Domino reſtituere tenetur.

Sed his non obſtantibus, preſcindendo a fructu, quem Emptor bonæ fidei, rem commodando reportavit, de quo infra dicemus, contrariam ſententiam communiter tenent Covaruvias, Sotus, Navarrus, Molina, Vaſquez, Rebellius, aliique, quos longo ordine citat Layman lib. 3. tract. 2. c. 3. Omnis enim obligatio reſtituendi ex duplici capite proficiſcitur, nempe vel ex injuſte acceptione, quo nomine intelligitur quælibet actio, vel omiſſio injuſta, & per injuriam nocens proximo; vel ex re accepta apud creditum Poſſeſſorem adhuc extante. Atqui Valerianus bonæ fidei poſſeſſor, non tenetur equum reſtituere ratione injuſtæ acceptionis, quia ipſum emit bona fide, & bona fide pariter vendidit, neque tenetur ratione rei acceptæ, cum equus apud ipſum non extet, nec aliquid de illo perſeveret, cujus cauſa factus ſit locu pletior, cum ſupponatur eodem pretio vendidiſſet, ergo ex nullo capite tenetur ipſum reſtituere, domino comparenti. Id porro clarius conſtabit, ſi argumenta ſolvantur, quæ pro contraria ſententia propoſita ſunt.

Ad primum itaque dico, quod licet per vinditione rei alienæ, ſi uterque, vel ſolus Emptor ignoret, eſſe alienam, Dominium rei venditæ non tranſeat in Emptorem; nihilominus contractus ille venditionis, & emptionis eſt validus, & venditor comparat dominium pretii accepti, licet ſit ipſe fur, dummodo Emptor ignoret eſſe alienum, ut conſtat ex *l. qui res ſ. ultimo ff. de furtis*, ubi habetur, pecuniam

 a fure

a ſure vendente acceptam, ab Emptore ignorante rem venditam fuiſſe alienam, non eſſe furtivam, ex quo ſequitur furem venditorem comparaſſe dominium illius, ex *l. ſi pecunia c. de rei vendicatione*, ex *l.* 1. *& penult. c. ſi quis alteri vel ſibi*, ubi etiam indicatur, dominium pretii tranſire in venditorem rei alienæ, emptore id ignorante; & ex *l. rem alienam ff. de contract.* per quam conſtat expreſſe, contractum, quo venditur, aut alio modo res aliena diſtrahitur, validum eſſe, licet dominium rei non tranſeat in Emptorem, ſed ſolum dominium pretii in venditorem; ut latius explicant Molina, & Sanchez.

Ad alterum dico axioma illud juriſperitorum, collectum ex juribus n. 1864., quod nempe pretium ſuccedat loco rei, valere ſolum in judiciis, quæ juriſperiti vocant univerſalia, ſeu univerſales actiones, eo quod unius juris petitione plures res cenſentur peti ſimul, etſi nominatim ſingulæ non exprimantur, ut ſunt hereditas, fideicomiſſum generale &c. Si enim bona, aut mala fide aliquis accepit hæreditatem ad alterum ſpectantem, vendiditque ex illa aliquid, pretium, quod pro illa accepit, accedit hęreditati loco rei venditę. At vero in judicio, quod juriſperiti vocant ſingulare, ſcilicet de ſingulari re, vel ex ſingulari contractu petita, pretium non ſuccedit loco rei, ut patet ex juribus, quę ſuperius attulimus.

Ad tertium reſp. ementem a fure bona fide rem furtivam, non ſtatim facere jacturam pretii, ſed poſſe ſe ſalvare indemnem recuperando ſuam pecuniam; & licet comparenti Domino teneatur rem reſtituere ſine pretio; id tamen ad rem noſtram non officit, cum hoc proveniat ex eo, quod teneatur ad reſtitutionem ratione rei acceptæ, quæ ſemper manet in dominio Domini; pretium vero, quod ex venditione retrahit, tranſit in dominium illius, & cum ſit idem, ſeu æquale pretium, quo ipſe bona fide emit a fure, in eo non ſit ditior. Valerianus itaque non tenetur pretium equi, quem vendidit comparenti Domino reſtituere.

An vero teneatur ad aliquid aliud, quæ erat pars altera caſus, Reſp. detractis expenſis, teneri Valerianum ad reſtitutionem quinque aureorum, quos equi locatione lucratus eſt. Fructus enim hujuſmodi ex eo genere ſunt, qui mixti appellantur, quia partim a re locata proveniunt, partim vero ab induſtria locantis. Equi enim locari conſueverunt, & locatione fructificare, & licet in his fructibus percipiendis partem aliquam ſibi vindicaverit induſtria Valeriani, principalius tamen tanquam ab equo provenientes debent conſiderari; atque adeo cum Valerianus in his factus ſit ditior, ad eorum reſtitutionem tenebitur. Eadem ratione reſtituere, ſi equum adhibuit vel in mercibus aſportandis, vel in itineribus pro ſuis negotiis peragendis, cum factus ſit ditior parcendo expenſis, qnas propterea facere debuiſſet. Ita communiter de reg. reſt. cum Giribaldo *tract. de reſt. c.* 2.

CAS. II. Decedens Aquilius ſine hæredibus neceſſariis, relinquit hæredem Eccleſiam Parochialem, ſed hæreditatem onerat pluribus legatis, quorum alia reſpiciunt celebrationem Miſſarum pro ejus ſuffragio, alia dotes in puellas pauperes arbitrio Parochi erogandas, alia vero ſplendidos ſumptus pro quadam ſolemnitate cum magna pompa celebranda, quæ quidem legata ita abſorbent hæreditatem, ut vix quidquam pro Eccleſia hærede remaneat. Qu. An Parochus in adeunda nomi-

nomine Eccleſię hac hęreditate poſſit uti beneficio legis falcidiæ, detrahendo ſcilicet ab ipſis legatis ſtatutam portionem in utilitatem Eccleſiæ.

Reſp. convenire Doctores non eſſe detrahendam falcidiam a legatis relictis ad pias cauſas, cum hæres inſtituta eſt cauſa prophana. *Auth. ſimiliter Cod. ad leg. falc. ibi ſimiliter falcidia ceſſat in his, quæ ad pias cauſas relicta ſunt*. Diſputatur tamen magna animorum contentione, an ex legatis piis ſit detrahenda falcidia, quando pia cauſa, ſeu ipſa Eccleſia inſtituta eſt hæres. Stat pro utraque parte magna auctorum caterva; quorum plures ſtant pro affirmativa, hac adducti ratione ut inquit, Card. Petra *t.* 2. *p.* 177. quod privilegia inter ſe conquaſſantur; ſtant plures alii pro negativa hac pariter ratione permoti, ut inquit Card. de Luca *de Legatis diſc.* 25. quia unica eſt Eccleſia, & Deus; neque eſt juſtum, ut unum cooperiatur Altare, ac alterum diſcooperiatur. Quia tamen apud auctores variæ paſſim exceptiones habentur, propterea puto opportunam diſtinctionem Ferrarii verbo *Falcidia*.

Vel enim ipſæ cauſæ piæ; videlicet tam inſtituta hæres quam legataria, ſunt ęqualiter favorabiles cultui Divino, Religioni, aut animæ Teſtatoris, & tunc non eſt detrahenda falcidia de legatis piis a cauſa pia inſtituta, idque ob eam rationem, unam modo protulimus, quia non debet unum Altare diſcooperiri, ut alterum cooperiatur, & præſertim ſi in loco pio hęrede remaneat aliquod jus honorificum diſtribuendi legata pia, & aliquod commodum, ut de ſocietate hærede circa diſtribuendas dotes legatas, quę in caſu obitus ſine Filiis habeant reverſionem, ut dicit Rota *in Hortana* Fac. die 3. Mar. 1684. Vel cauſa pia, ſeu Eccleſia inſtituta hęres eſt magis favorabilis cultui divino, Religioni, & animę Teſtatoris, quam cauſa pia legataria, & tunc Eccleſia poteſt detrahere falcidiam, quia privilegium non currit contra privilegiatum. Navarrus *in praxi for. q.* 21. *n.* 20. Vel denique cauſa pia legataria eſt magis favorabilis animę Teſtatoris, quam cauſa pia inſtituta hęres, & in hoc caſu ex legatis piis non poteſt deduci Falcidia, nam privilegium, ut ex legatis piis non deducatur Falcidia fundamentum ſuſcipit in pręſumpta voluntate Teſtatoris, qui cum poſſit illam prohibere, videtur ob animæ ſuæ bonum velle ne detrahatur, quin potius ut integra legata perſolvantur, maxime ſi legata ſint pro celebratione Miſſarum, pro ſuffragio Teſtatoris, vel pro exoneratione conſcientiæ ſuæ; quia ut inquit Card. Petra loco citato certo ſupponitur, Teſtatorem voluiſſe, & prædilexiſſe tale onus in ſuffragium ejus Animæ.

Habes autem ex hac Doctrina quid preſſius ſit reſpondendum ad caſum propoſitum. Primo, ſcilicet non poſſe detrahi Falcidiam a legatis reſpicientibus celebrationem Miſſarum pro ſuffragio Teſtatoris, quia contraria præſumitur ejus voluntas. Secundo, non poſſe detrahi Falcidiam a legatis reſpicientibus dotes, arbitrio Parochi erogandas, cum hoc arbitrium faveat Eccleſiæ, etiam ſecluſo alio emolumento. Tertio, poſſe fortaſſe detrahi Falcidiam a tertio legatorum genere, pro ea parte, quæ reſpicit pompam prophanam; niſi tamen expediret prophanam ipſam pompam in ſacram convertere.

CAS. III. Domitilla virgo precibus importunis ab Eraniſto juvene ſollicitata, deflorari patitur; nam niſi ſtatim id faciat, videt ipſum non

deſiturum; aliiſque domum accedentibus, ſtupri infamiam ſubitura eſt. Qu. An Eraniſtes in hac circumſtantia teneatur aut dotare, aut nubere.

Reſp. Certum eſſe apud omnes, eum, qui vel dolo, vel metu, vel fraude, vel mendaciis, aliove modo apto inducere involuntarium, puellam virginem deflorat, eumdem teneri vel eam ſibi Matrimonio copulare, vel eam dotare, vel ſaltem procurare, ut pro conditione ſui ſtatus eodem modo nubat, ac ſi eſſet virgo. Quicumque enim alteri nocet cum injuria; damnum, quod intulit reſarcire tenetur. Cum ergo ſtuprator aliquo ex dictis modis virginem violans, noceat cum injuria tum Patri, tum Virgini, tum in honore, tum in bonis temporalibus, tenebitur ex juſtitia ad malum, quod intulit, reparandum.

Variant autem auctores, an preces importunę alicui ex dictis modis debeant æquiparari, eamdemque pariant obligationem. Affirmat Cordubus *lib.* 1. *q.* 13. & cum ipſo *Navar. cap.* 16. *n.* 16. negat Azorius *par.* 3. *lib.* 5. *cap.* 5. *Ledeſ. Silv.* aliique, qui ut oſtendant nullam eſſe in hoc caſu reſtitutionis obligationem, hanc potiſſimum rationem adducunt, quia preces, & ſuaſiones, licet ſint aſſiduæ, & importunę, potius augent, quam minuunt voluntarium.

At vero, qui hoc negant, tot apponunt limitationes, ut in ſententiam affirmantem, ſenſim declinent. Limitant enim primo, quando preces ſunt adeo urgentes, ut involuntarium mixtum inducant. Secundo, quando ſunt adeo importunæ, ut malit virgo potius pati ſuæ virginitatis detrimentum, quam aſſidue velut enecari tam extraordinariis vexationibus. Tertio, quando preces vehementes, & importunæ eſſent ab homine magnæ auctoritatis, cui virgo nihil auderet recuſare. Quarto denique, quod expreſſe facit ad rem noſtram limitat Rebel. *lib.* 3. *q.* 8. quando importunitas eſſet ita extraordinaria, ut ipſa malit violari, quam ſuſpicionem ſtupri, & *notam infamiæ* incurrere, quam puella timet naſcituram, ſi cum viro in loco ſuſpecto reperiatur, a quo aliter diſcedere recuſat. Cum ergo Domitilla reperiatur in hac circumſtantia, ut niſi conſentiens importunis precibus Eraniſti deflorari patiatur, infamiam ſtupri ſubitura ſit, ex dictis colligitur, teneri Eraniſtum ad damni compenſationem.

MENSE JULIO.

CAS. I. PArochus ad Infirmum vocatus, cum ex illius Confeſſione audiat eſſe concubinarium, & quidem cum prole ſuſcepta, ſuadet Matrimonium. Ipſo annuente, ut ſecrete hoc peragatur, adhibet teſtes duas ex mulieribus domeſticis facti jam conſcias. Qu. An hoc Matrimonium ſit validum?

Reſp. Triplicem teſtium differentiam communiter numerari. Alii enim ſunt teſtes omni exceptione majores, qui ratione perſonæ fidem faciunt undequaque plenam, nullaque, aut minima exceptione repelli poſſunt. Alii ſunt teſtes idonei, qui a jure non reprobantur, ſed tamquam probatæ fidei, & bonæ opinionis admittuntur. Alii demum ſunt teſtes inhabiles, qui quidem, genus quaſi ſubalternum conſtituunt, & in alia duo genera inferiora dividi poſſunt, quorum alii ſunt inhabiles ex genere ſuo, ob defectum plenæ rationis, ut amentes, furioſi

furioſi, ebrii &c. alii vero ſunt inhabiles a jure ob aliquam notam quatenus vel ſunt infames, vel ſunt perjuri, vel conſanguinei, vel domeſtici, vel excommunicati, vel aliam habent hujuſmodi exceptionem.

Hac poſita diſtinctione ſunt, qui putant ad valorem Matrimonii requiri teſtes omni exceptione majores, aut ſaltem idoneos. Id vero probant ex eo; quod cauſa matrimonialis ſit cauſa graviſſima, & maxime ardua, atque adeo non per quolibet judices, ſed per diſcretos, & circumſpectos ſit pertractanda, ut habetur *cap. 1. de conſang. ſi per teſt. circumſpectos omni exceptione majores inveneris*. Addunt vero id poſtulare Tridentini Decretum, cum ad hunc finem editum fuerit, ut prohiberentur matrimonia clandeſtina, & impediretur, ne quis publice ſecundum Matrimonium inire poſſet, eo quod primum probari nequit. Notum eſt enim, quod jure communi Matrimonia clandeſtina ea dicebantur, quæ legitime probari non poterant, atque ad legitimam probationem jure communi requiri teſtes idoneos. Si ergo voluit Tridentinum, Matrimonia non eſſe amplius clandeſtina, atque legitime poſſe probari; dicendum omnino eſt, voluiſſe pro Matrimonio teſtes omni exceptione majores, aut ſaltem idoneos.

Verior tamen ſententia apud Girib. tract. 10. de Sac. Mat. c. 7. dub. 11. communiter docet, ad valorem Matrimonii ſufficere quoſcumque teſtes rationis uſum habentes, nec deſiderari qualitates requiſitas a jure, ut in aliis negotiis habiles, ac legitimi cenſeantur. Primo enim, teſtes alias illegitimi non repelluntur a jure, quando ſunt inſtrumentarii, hoc eſt inſtrumento apponuntur ex communi contrahentium conſenſu, ut accidit in Matrimonio. Secundo, cum teſtes inhabiles cum alio fide digno concurrunt, habilitas unius ſupplet inhabilitatem alterius. Id porro habetur in Matrimonio, ubi teſtes requiſiti concurrere debeat una cum Parocho. Tertio in cauſa favorabili admittuntur teſtes alias inhabiles; eſt autem hujuſmodi cauſa Matrimonialis. Denique id clare colligitur ex Tridentino; Concilium enim ſolum exigit duorum teſtium præſentiam, nec ullas in illis qualitates requirit, quas non omiſiſſet, ſi fuiſſent neceſſariæ ad Matrimonii valorem.

Adeſt vero hujus rei congruentia. Fuit enim valde conveniens, ut in iis, quæ requiruntur ad valorem Sacramenti maxime neceſſarii ad naturæ propagationem, ea tantum Eccleſia præciperet, quæ uſu ipſo commodiora eſſent, & faciliora, ſicuti Chriſtus Dominus Sacramenta inſtituit in materia uſu communiori, ne fideles ob ejuſdem defectum Sacramentis deſtituerentur. Hoc autem verum non eſſet, ſi ad valorem Matrimonii requirerentur teſtes omni exceptione majores, aut ſaltem idonei; ſæpæ enim in villis non reperiuntur, niſi perſonæ vilis conditionis, pauperes, domeſtici, conſanguinei &c.

Neque movent difficultatem, quæ in oppoſitum dicebantur. Ad primum enim; Textus, qui probat cauſam Matrimonialem utpote arduam, atque graviſſimam tractandam eſſe per teſtes idoneos, & circumſpectos, unice loquitur de Matrimonio, quantum ad ejus diſſolutionem. Cautum porro erat etiam jure antiquo, ut licet ad Matrimonium diſſolvendum requirerentur teſtes, omni exceptione majores, non tamen requirerentur ad probandum idem Matrimonium eſſe contractum, & licet requirerentur, hoc non obeſſet, cum eorum vitium præſentia Parochi ſupplere non poſſet.

Ad alterum dico, ex hoc timendum non eſſe, ne etiam poſt Tridentinum, aut matrimonia ſint clandeſtina, aut legitime probari non poſſint. Cum enim ſtatuerit ad Matrimonia publice contrahenda neceſſariam eſſe præſentiam Parochi, & duorum, vel trium Teſtium, ubi hæc habetur præſentia, nec habebitur clandeſtinitas, nec probatio legitima poterit deſiderari.

At inquies; potiſſima ratio, cur ad valorem Matrimonii ſufficere debeant etiam teſtes inhabiles, ex eo deſumi videtur, quod pręſentia Parochi ſuppleat eorum defectum. Verum etiam *cap. cum eſſes de teſt.* ultra duos teſtes exigit Pontifex ad valorem Teſtamenti etiam præſentiam Parochi, & tamen exigit teſtes idoneos; inquit enim. *Cum Præsbytero, & tribus, aut duabus aliis perſonis idoneis.* Cum ergo magis interſit valor Matrimonii, quam Teſtamenti, ſi utrobique, poſita præſentia Parochi, requiruntur pro Teſtamento teſtes idonei, requirentur etiam pro Matrimonio.

Ad hoc tamen reſpondeo, paritatem hanc evincere oppoſitum. Sicuti enim Pontifex, quia hoc voluit pro Teſtamento, hoc etiam expreſſit, ita etiam Concilium, ſi hoc voluiſſet pro Matrimonio, hoc etiam expreſſiſſet. Neque valet major dignitas Matrimonii, nam potius, ut dicebamus, attendenda eſt major commoditas pro ipſo contrahendo. Patet itaque ex hactenus dictis validum fuiſſe illud Matrimonium, ad quod contrahendum Parochus duas Fœminas teſtes adhibuit.

CAS. II. Idem Parochus ab eodem infirmo rogatus pro teſtamento condendo, cætera prout de jure perſolvit, ſed ut cautius ſecretum cuſtodiat, eaſdem fęminas adhibet teſtes.

Qu. an hoc teſtamentum ſit validum.

Reſp. Abſolute loquendo, atque juxta terminos caſus teſtamentum hoc invalidum eſſe. Caſus enim procedit de teſtamento generatim accepto, nec eas circumſtantias conſiderat, quæ privilegio aliquo ab jure introducto uti conſueverunt. Hæc autem ratione teſtamentum hoc non valere, clare colligitur ex decretali *Cum eſſes de teſt.* ſuperius citata, ubi Alexander III. ſic ſtatuit. *Teſtamenta, quæ Parochiani, coram presbytero ſuo, & tribus, vel duabus perſonis, idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere.* Quæ quidem verba, ut alios præteream, opportune ad rem noſtram in hunc modum exponit Benedictus XIV. inſt. 105. „ Decretalis *Cum eſſes* teſtes idoneos exigit, non quidem in *ſuper-* „ *lativo gradu*, cum teſtimonium etiam egenorum, probitate, ac fide „ præſtantium ſatis idonenm putetur, ſed requirit, ut viri tantum, „ non mulieres teſtimonium ferant, ut Fagnanus fuſe demonſtrat.“ Poſt quam declarationem non eſt, cur dubitemus, non valuiſſe teſtamentum, cui fœminæ teſtes adfuerant.

Habentur tamen teſtamenta aliqua privilegiata, aut in iis circumſtantiis confecta, in quibus de juris ſolemnitate ita remittitur, ut ex communiori ſententia, etiam fœminæ pro teſtibus habeantur. Sunt autem hujuſmodi teſtamentum ad cauſas pias, teſtamentum inter liberos, teſtamentum militis, teſtamentum, quod conditur, vel tempore peſtis, vel in carcere tyranni, vel in loco aliquo ita deſerto, ut aliæ perſonę magis idoneæ reperiri non poſſint. Hæc enim teſtamenta etiam coram fœminis habita, quibus præter ſexum alia non obſtat prerogativa, paſſim ab auctoribus habentur ut valida. Vide Boſſium *de teſt. tempore peſtis tit. 9.*

CAS.

CAS. III. Villicus, qui plura identidem ſurripuit, & quidem notabiliter, Domino diviti, cum ſine incommodo reſtituere non poſſit, monetur a Confeſſario, ut petat a Domino condonationem; Villicus autem benigniorem ſperans Domini uxorem, ipſam adit, & generaliter petit, ut ſi quid de rebus Domini in propriam utilitatem conſumpſerit, velit condonare, quæ libenter annuit. Qu. An hujuſmodi condonatione ab onere reſtitutionis liber evadat?

Cum caſus inſtituatur de Villico, qui licet incommodum patiatur in reſtitutione facienda, non eſt tamen impotens, tota ratio, quæ ipſum excuſare poterit ab onere reſtitutionis, deſumenda erit a validitate condonationis. Hoc poſito dico, certum eſſe apud omnes remiſſionem creditoris excuſare debitorem ab obligatione reſtituendi. Nam ſicuti creditor poteſt donare alteri jus, quod habet in debitorem, ita etiam donare poterit ipſi debitori; quod idem eſt ac remittere, cum remiſſio ſit quædam ſpecies donationis. Verum ut hæc remiſſio ſit valida, prout attinet ad rem præſentem duo requiruntur. Requiritur primo, ut perſona, quæ remittit ſit ſui juris, habeatque facultatem donandi, ſeu ſit domina ejus rei, quam donare intendit. Requiritur ſecundo, ut remiſſio ſit omnino libera, & voluntaria, ideſt non violenta, non metu, & fraude extorta quia fraus, & metus, & quidquid violentiam inferre poteſt tollit rationem liberi, & voluntarii.

Hinc autem apparet, condonationem, de qua loquitur caſus, Villicum non liberare ab onere reſtitutionis, cum utraque conditio in ipſa deficiat. Deficit prima, quia Villicus plura ſurripuit, & quidem notabiliter domino; condonationem autem non obtinuit a domino, ſed ab ejus uxore, quæ ſuper ea bona dominium non habens, non habebat jus condonandi. Deficit ſecunda, quia fraude, & dolo hanc condonationem extorſi; non enim verum debitum manifeſtavit, ſed eam adhibuit loquendi rationem, quæ innuere videretur, ſe eorum potius petere remiſſionem, quæ inadvertenter cum ſua familia conſumere Potuiſſet, quam remiſſionem petere ſolent Villici timorati. Id ipſum vero oſtendere debuit uxoris facilitas in remittendo, quæ innuere viſa eſt, ipſum potius a ſcrupulo, quam a gravi debito eximere velle. Ita cum Navar. c. 17. n. 79. Rebel. p. 2. de oblig. Lib. 2. & aliis.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. Confeſſarius in executione litterarum Sacræ Pœtitentiariæ, quibus nomine Titii poſtulavit facultatem abſolvendi pro quodam impedimento dirimente, cum legat in ipſis litteris clauſulas aliquas limitantes hanc facultatem, Quærit a Titio, an habeantur in caſu eæ circumſtantiæ, quibus poſitis irrita eſſet hæc abſolutio; qui Titius reſpondet non haberi. Qu. I. An Confeſſarius debeat exequi has litteras, licet aliunde certo ſciat irritam futuram hanc abſolutionem.

Qu. II. quid faciendum ſi hoc noverit ex præauditis in Confeſſionibus ejuſdem Titii.

Videretur dicendum poſſe Confeſſarium in utraque circumſtantia, Sacræ Pœnitentiariæ Litteras executioni mandare. Licet enim in ipſis haberi ſoleat hæc clauſula, *ſi ita eſſe per diligentem oratoris examinationem, ac poſt monita, & conſilia opportuna illi præſtita inveneris*, quibus verbis oſtenditur, curam omnem, diligentiamque eſſe impendendam, ut executor

ſtatim quod urbem eggreſſi fuerint, habent juriſdictionem, non tamen contentioſam, ſed voluntariam, ut ecce manu mittit: apud legatum vero Proconſulis nemo poteſt manu-mittere, quia non habet juriſdictionem talem. Id ipſum confirmant auctoritate Anaſtaſii Germanii, aliorumque, qui putant Epiſcopum, tanquam ordinarium poſſe beneficia conferre extra Diœceſim, ejus tamen Vicarium, cui hoc Epiſcopus delegavit, non poſſe.

Verior tamen communiorque ſententia eſt juriſdictionem voluntariam etiam delegatam extra proprium territorium extendi. Textus enim, unde hoc evincitur, indiſtincte docent, juriſdictionem voluntariam extra proprium territorium poſſe exerceri, nec vim faciunt in eo, quod juriſdictio exercentis ſit ordinaria; ſed unice attendunt, quod nulla irrogatur injuria judici alieni territorii cum exerceatur abſque ullo ſtrepitu, & figura judicii, quæ ratio æque militat etiam in delegata.

Reſpondent autem ad textum oppoſitum. Legatum Proconſulis nullam habuiſſe juriſdictionem, niſi a Proconſule demandaretur, Proconſulem autem ante Provinciæ ingreſſum non potuiſſe mandare juriſdictionem; quæ utique in caſu noſtro non militant, cum ſupponamus facultatem hanc fuiſſe a Parocho demandatam. Neque movet exemplum propoſitum, cum potius communiter doceant Vicarium ex delegatione Epiſcopi beneficia conferentem, poſſe valide conferre etiam extra Diœceſim, ut habet inter alios Rebuff. de forma Vicariatus n. 227.

Quod vero attinet ad alterum fundamentum dubitandi, Roſignolius tom. 1. de mat. prænot. 37. duplicem proponit difficultatem. Prima eſt ſi Parochus ſimplici Sacerdoti facultatem in hæc verba concedat. *Conjunge in Matrimonio Titium, & Cajam in mea Eccleſia, vel in mea Parochia*, an talis Sacerdos poſſit adhuc valide aſſiſtere extra Parochiam delegantis. Altera eſt, quod ſentiendum ſi dixerit delegans limitative. *Concedo tibi facultatem aſſiſtendi Matrimonio Titii, & Caiæ, ſed tantum in mea Parochia non aliter, nec alio modo*. Utramque autem in hunc modum reſolvit.

„ In ordine ad primum aſſerendum exiſtimo, poſſe adhuc valide extra „ Parochiam aſſiſtere. Ratio ex eo deducitur, quia illa particula in „ mea Eccleſia, vel in mea Parochia, non ſtat reſtrictive, ſed tantum „ demonſtrative, ad indicandum ſcilicet facultatem eſſe ad conjungen„ dos ſolummodo Parochianos delegantis. In ordine ad ſecundam abſo„ lute ſentiendum eſt, illum Sacerdotem delegatum non poſſe valide „ extra Parochiam aſſiſtere. Ratio eſt, quia licentia valet tantum ſe„ cundum normam, & intentionem expreſſam concedentis, & ſic cum „ illa particula ſtet tantum reſtrictive, *tantum*, *non aliter*, *nec alio* „ *modo*, non poteſt delegatus ultra illam munus ſibi commiſſum exer„ cere." Hæc Roſignolius: ex cujus verbis colligitur, quid ſit reſpondendum ad propoſitum caſum. Validum nempe eſſe hoc Matrimonium, cum Eccleſia Parochialis deſignetur *demoſtrative*, *non reſtrictive*.

CAS. III. Leopoldus in Confeſſione generali cujuſdam Fœminæ audiens, ipſam tribus ab hinc annis fuiſſe ſollicitatam in actu Confeſſionis, interrogat an denunciaverit, quæ reſpondet non habuiſſe motivum, nam Confeſſarius non multo poſt pœnitentia ductus, ipſi veniam petiit, monitis ſalutaribus ſcandalum abſtulit, & magna pietatis fama poſtea vixit.

Qu. An his non obſtantibus debeat Leopoldus ipſam obligare ad denunciandum?

Reſp.

Reſp. varias eſſe ſuper hunc caſum Auctorum reſolutiones; juxta varias interpretationes, quas ſibi proponunt circa finem intentum in Pontificiis conſtitutionibus. Aliqui enim cum Leandro trac. 5. de Pęnit. diſp. 13. q. 7. exiſtimant, finem intentum in obligatione denuntiationis alium non eſſe, quam proximi emendationem, atque adeo cum ratio legis ſit anima legis, juxta eorum ſententiam dicendum videtur non eſſe amplius denunciandum Confeſſarium ſollicitantem, qui ſigna dedit ſuæ emendationis. Addit Boſſius de trip. jub. ap. de Conf. ſol. n. 94. quod obtenta emendatione, cum ceſſet ratio publici detrimenti, præceptum naturale de ſervando famam, & honorem proximi, præferendum eſt præcepto poſitivo denunciandi, præſertim cum non ſimus in caſu hæretici formalis.

Alii vero quorum ſententia eſt communior, & verior, dicunt cum Roſignolio part. 1. de pænit. q. 7. art. 21. §. 3. onus denuntiationis non ſolum inductum eſſe ad finem emendationis, ſed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili, & nefando crimine perpetrando. Cum ergo finis hujuſmodi adhuc vigeat etiam ſuppoſita emendatione, dicendum omnino erit quod licet Confeſſarius jam emendatus ſupponatur, adhuc urgeat præceptum, & obligatio denunciationis. Accedit eodem, quod ſi teneremus primam ſententiam, quilibet Confeſſarius ſollicitans, & quęlibet Perſona ſollicitata, eludere facile poſſet ſive denunciationem, ſive obligationem denunciandi. Poſſet enim quilibet Confeſſarius ſollicitans apparentia pęnitentię ſigna præbere, & quælibet perſona ſollicitata pie poſſet opinari perpetrato etiam hoc ſcelere ipſum ex animo pęnituiſſe. Hinc plures docent cum Bonacina, & Sanctarello, quod ſi Confeſſarius præmiſſis verbis ſollicitatorii, ſollicitationis immediate pęniteat, ſit adhuc denunciandus, ſollicitatio *enim jam facta* eſt; & cum denunciatio non ſolum ordinetur ad emendationem, ſed etiam ad exemplarem punitionem, ſic exigente conditione delicti; hinc eſt, quod eodem commiſſo omitti non debeat, cum *ejus finis principalis* adhuc perſeveret.

At inquies favere huic confeſſario diuturnitatem trium annorum, qui, ut habetur in caſu a tempore ſollicitationis jam effluxerunt. Plures enim apud Farinacium in praxi q. 13. n. 26. exiſtimant criminoſum quemcumque ſpatio trium annorum præſumi emendatum, & eodem ſpatio quamcumque actionem criminoſam quoad pænas præſcribi.

Verum Reſpondeo, inſtantiam hanc prorſus eludi a Pontificia conſtitutione Benedicti XIV., quæ incipit *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua ſummus Pontifex omnino obligat ad denunciandum, licet *longum tempus ab ipſa ſollicitatione jam effluxerit*, poſt quæ verba non eſt, cur amplius dubitemus in Pontificiis Conſtitutionibus tamquam finem intendi exemplarem punitionem ſollicitantium, contra quam nullum tempus præſcribat, quod cum fiat ad publicam fidelium utilitatem, ſatis apparet quid ad Boſſii rationem ſit reſpondendum. Debet itaque Leopoldus fæminam juxta caſum ſollicitatam obligare ad denunciandum.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. Hermogenes mutuat Alberto centum aureos accepta loco pignoris eximia pictura, tanti æſtimata a peritis. Adjicit vero hoc pactum contractui, ut ſi Albertus intra anuum ſortem non reſtituat,

tuat, pictura oppignorata cedat loco ſortis in dominium mutuantis. Qu. An hic contractus ſit licitus?

Pactum, de quo loquitur caſus, eſt pactum, quod vocant legis commiſſoriæ, quod ſic appellari conſuevit, eo quod non ſolvens tempore debito incidit in commiſſum, & amittit jus rei ſuæ recuperandæ ob culpam commiſſam, non ſolvendo tempore determinato. Quæſtio vero procedit de puro contractu mutui. Si enim pactum hujuſmodi vel habeat rationem pœnæ conventionalis, vel rationem compenſationis pro damno emergente, vel induat ſpeciem quamdam venditionis ad ſortem hoc modo recuperandam, reſponſio erit derivanda ab aliis principiis.

His explicatis conveniunt auctores, quod pactum legis commiſſoriæ quamquam licitum ſit in contractu emptionis & venditionis, eſt tamen illicitum in contractu mutui, quando vel pignus eſt majoris valoris, quam debitum, vel nullam habet pretii taxationem, taxandum poſtea a peritis cum cedere debebit mutuatario. Primum ex eo colligitur; quod pactum legis commiſſoriæ tamquam illicitum, & uſurarium, tum jure canonico, tum jure civili in pignoribus reprobatur, quæ reprobatio ſi communiter admittitur, cum ſola de exceſſu pretii habetur præſumptio, erit a fortiori admittenda, cum hic exceſſus fuerit determinatus. Probatur etiam ratione. Eſt enim uſurarius contractus, cum vi mutui aliquid ſupra ſortem exigitur. Hoc autem accidit cum mutuo adiicitur pactum, ut pignus ſortem excedens, mutuanti cedat loco ſortis, ut habetur ex Giribaldo tract. 3. de cont. c. 3. de mutuo dub. 9 Hæc autem ratio probat etiam alteram partem. Paciſci enim in mutuo, quod ſibi res illa potius vendatur, quam alteri, & quod ſibi potius ſatisfiat per rem determinatam, inducit obligationem civilem, non abſimilem illi, qua mutuans obligaret mutuatarium ad emendum ex ſua officina, vel ad vendendum ſibi rem aliquam, quam aut vendere nollet, aut potius vendere cuicumque placuerit, quas quidem obligationes omnes reprobant ut uſurarias; atque hæc eſt Molinæ ſententia, qui l. de cont. diſp. 324. communem appellat.

Hinc autem apparet quid ſit reſpondendum ad propoſitum caſum: eſſe nempe uſurarium contractum Hermogenis. Nam licet pignus acceptum ſit ejuſdem valoris, & tanti eſtimatum initio contractus, tamen hæ circumſtantiæ non infirmant argumenta, quæ propoſuimus. Primo enim jura commemorata abſolute, & indefinite damnant in pignoribus pactum legis commiſſoriæ, nec diſtinguunt inter pignus, quod excedit valorem ſortis, & pignus, quod tantum adæquat; ergo nec nos debemus diſtinguere. Secundo ratio propoſita, eodem modo concludit, cum pactum hoc præter juſtum pretium imponat onus mutuatario ammittendi determinate rem ipſam oppignoratam, quod inducit obligationem civilem pretio æſtimabilem.

At vero cum hæc vera ſint potiſſimum duplici ex capite, tum quia dum pactum apponitur in ipſo contractu habetur præſumptio, quod mutuatarii conſenſus ſit ſaltem mixte involuntarius, cum conſentiat ex neceſſitate accipiendi mutuum, tum quia amiſſio pignoris videtur procedere ex mutuo, qua mutuum eſt, & a ſola temporis dilatione; propterea ſi temporis intervallo hoc pactum apponeretur, dici poſſet licite appoſitum, quia ceſſaret dicta præſumptio, & amiſſio pignoris ordinata videretur ad ſervandum indemnem mutuatorem.

CAS. II. Parochus accitus a Confratribus Sodalitatis ad facienda ſacra ſolemnia,

lemnia, contendit ſuum Capellanum anteponendum Capellano Confratrum pro fungendo munere Diaconi.

Qu. An jure.

Reſpondet ad hunc Caſum Benedictus XIV. Inſtitutione 105. n. 117. cujus propterea verba referre ſufficiet. „ Vetuſta conſuetudine, & pluſquam „ centenaria factum eſt in hac Civitate, ac Diœceſi, ut ſolus Parochus „ accitus a Sodalibus, aut alius Sacerdos Parochi loco ſuffectus ſolemnia „ ſacra faciat pro vivis, aut defunctis in Eccleſiis, & Oratoriis Sodalitatum, quæ Parochiæ limitibus continentur. Revera id tanquam cer„ tiſſimum habitum fuit, cum inter Parochum S. Mamantis, & Soda„ litium Beatæ Virginis *a Libertate* controverſia ageretur in Sacra Con„ gregatione Concilii die 15. Maii an. 1728. Tota ſane quæſtio ad Dia„ conum, & Subdiaconum eligendum, qui rem divinam ſolemniter „ faceret, redacta fuit. Nam Parochus, id ſibi tribuendum, contra vero „ Sodalitium, id ſibi convenire cenſebat; petitum igitur fuit; *An Pa„ rochus interveniens ad cantandam Miſſam, vel ad dandam Benedictio„ nem, habeat jus ſibi eligendi Diaconum, Subdiaconum, cæteroſque Mi„ niſtros?* Sac. vero Congregatio reſpondit: *Negative*. „

CAS. III. Prudentius Ægrotans ad mortem, religioſe petit a Parocho Confeſſionem, & Viaticum, ſolumque admonet, ne verbum faciat de extrema Unctione, non quidem quod ipſam contemnat, ſed quod ad ejus memoriam triſtitia, & horrore perturbetur. Qu. An Parochus ſi blande nequeat triſtitiam hanc amovere, poſſit ipſi tandem acquieſcere.

Reſp. hujus caſus reſolutionem ab ea quæſtione pendere, an periculoſe ægrotantes, jure Divino, aut Eccleſiaſtico extremam unctionem recipere teneantur. Stant pro affirmativa graves Theologi, inter quos Juveninus, & Auctor rei Sacramentariæ, atque hæc afferunt argumenta. Primo, ea verba Jacobi *infirmatur quis in vobis? inducat Præsbyteros Eccleſiæ*, ſtrictum præceptum complecti videntur. Nam ſi quidquid Jacobus aſſerit de miniſtro, de materia, & forma *hujus Sacramenti* ſtricti ſunt juris, illud etiam quod additur, *inducat Præsbyteros Eccleſiæ*, præceptum ſignificabunt. Secundo, ea Jacobi verba non de conſilio, ſed de præcepto interpretatur traditio. Ratio enim cur ſumi debeat hoc Sacramentum ſæpe vocatur Canonica auctoritas, Mandatum Apoſtolicum, aliiſque modis exprimitur, qui ſtrictam legem ſignificant. Tertio, quando effectus eſt neceſſarius, cauſa quoque eſt neceſſaria. Eſt autem neceſſarium ægroto ſuperare Dæmonis tentationes, ad quem effectum ordinatum eſt hoc Sacramentum. Quarto, certum omnino eſt in jus divinum peccare, qui hoc Sacramentum contemnit. Atqui infirmus, qui in periculo conſtitutus non recipit extremam unctionem eam non verbis quidem, ſed factis contemnit, ergo peccat in jus divinum. Quod vero habeatur in hac re etiam præceptum Eccleſiaſticum, probant ex ea cura, quam tum Eccleſia quovis ſæculo adhibuit, ut infirmos periculoſe decumbentes inungeret, tum pii homines gravi morbo laborantes conatum omnem ſemper adhibuerunt, ut hoc Sacramentum ſuſciperent.

Stant vero pro negativa communius Theologiæ Moralis Scriptores, nam primo, apud ipſos laudata verba Divi Jacobi non continent præceptum, ſed conſilium, & admonent quid ſit faciendum. Secundo, non oritur obligatio ex natura rei ſuppoſita inſtitutione Sacramenti, quia non fuit inſtitutum ut medium neceſſarium, ſed ſolum ut medium valde utile ad bene moriendum, & decedendum in gratia. Tertio, non obligat

con-

conſuetudo Fidelium, cum introducta non fuerit animo inducendi obligationem, ſed unice ex devotione, & pia voluntate, unde graviter non peccaret, qui etiam voluntarie hoc Sacramentum ommitteret. Addunt tamen fieri poſſe per accidens, ut hæc omiſſio ſit graviter peccaminoſa, ſcilicet ratione contemptus, ratione ſcandali, & in ea circumſtantia, in qua exiſtens in peccato læthali non poſſet recipere alia Sacramenta, ſi tamen in praxi hoc poſſibile ſit; nam qui poteſt extremam Unctionem ſuſcipere, poterit ſaltem ſuſcipere Sacramentalem abſolutionem.

Utramque ſententiam attingere placuit, ut Parochi videant quanta cura incumbere debeant, ne ægroti decedant ſine hoc Sacramento, & ægroti inſtruantur quanta ſollicitudine debeant illud ſibi procurare. In hac porro varietate ſi placuerit eligere poſteriorem ſententiam, quæ utique ſua habet fundamenta, & eſt longe communior, ſola ſcandali ratio attendenda videbitur, ut judicet Parochus, an poſſit ægroto tandem acquieſcere. Hoc autem ſcandalum juxta varias circumſtantias poterit ſuboriri ſive Parochus urgeat, ſive diſſimulet. Nam ſi diſſimulet, fortaſſe ſcandalizabuntur adſtantes, ſi videant ægrotum ſine extrema unctione decedere; ſi urgeat; fortaſſe ſcandalizabuntur, ſi quem pium, & valde probum jure putabant, videant renuere, atque adeo tota hæc reſolutio juxta varium circumſtantiarum complexum, prudentiæ Parochi erit committenda.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. DUbitans Aliprandus an eſſet media nox, tamen comedit; Baſilius vero certo quidem in media nocte a comeſtione ceſſavit, ſed inter horologia hanc indicantia delegit ultimum. Qu. An uterque poſſit ad Communionem accedere?

Reſp. & primo quidem, quod attinet ad dubium Aliprandi, ſtant pro negativa ſententia Sanchez, Fagundez, Salas, Palaus, aliique cum Joanne de Lugo *diſp. de Euch.* 15. *ſec.* 2. *n.* 42. quorum hæc eſt potiſſima ratio. In dubio, de quo eſt controverſia, nulla eſt poſſeſſio libertatis ex parte illius, qui certo ſcit ſe comediſſe, & ſolum dubitat, an quando comedit, elapſa fuerit media nox; ſed eo tempore, quo vult comunicare, tota poſſeſſio eſt pro præcepto communicandi jejuno, quod tunc certo obligat, & tollit non jejuno libertatem communicandi, quæ certa obligatio elidi non debet ab alio dubio, nam in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Revera enim, ſi res ageretur in foro externo, qui ſcit certo ſe comediſſe, & dubitat, an media nox eſſet elapſa, ſi accedens ad ſacram Euchariſtiam, ab ipſa repelleretur, incumberet ipſi onus probandi, ſe eſſe jejunum; ergo etiam idem dicendum in foro interno.

Poſſe tamen Aliprandum in tali dubio ſpeculativo ſumere Euchariſtiam, tenent Jo: Sanchez, & Diana cum Paſqualigo in ſuis deciſ. 341. atque inter alia hoc habent fundamentum. In tali enim dubio, ex parte illius qui comedit, habetur poſſeſſio libertatis, & poteſtatis communicandi, qua non debet ſpoliari propter jus dubium præcepti communicandi jejuno, neque apparet, cur illi poſſeſſioni prævalere debeat poſſeſſio præcepti, quod certo non obligat, niſi ſequenti die, ut nempe qui debet communicare, a media nocte cibum non ſumpſerit. Si ergo Ali-

pran-

prandus habet jus communicandi, neque per hoc dubium ipſo jure privatur, poterit communicare.

At vero, ut quiſque videt, negativa ſententia longe eſt probabilior, & certe apud auctores communius deffenditur. Palaus enim ad fundamentum oppoſitum animadvertit, neminem habere libertatem communicandi, niſi conſtet de dignitate, & habilitate ad hoc requiſita, ſicuti nemo habet libertatem accipiendi ordines, niſi probata ætate, quæ ad illam requiritur. Sicut ergo dubius de ætate non poteſt recipere ordines, ita dubius de jejunio non poteſt recipere Euchariſtiam.

Quamquam tamen prima ſententia ſpeculative anteponenda videatur, placet in praxi Boſſii temperamentum, quo *de conſ. dub. p. 2. tit. 2. §. 46.* attenta Eccleſiæ benignitate non improbabile exiſtimat, poſſe Aliprandum juxta caſum expoſitum communicare. Præſumendum enim videtur piam, & benignam Matrem Eccleſiam ſua lege de jejunio naturali communicaturis ſervando, non velle tam rigide Fidelium ſuorum conſcientias in ſimili caſu dubio: ceſſante autem obligatione legis Eccleſiaſticæ, abſque culpa, & irreverentia poterit quis in tali caſu dubio communicare.

Quod vero attinet ad dubium Baſilii, reſpondeo cum Giribaldo *trac. 4. de Euch. c. 10. d. 6.* Quod ſi diverſa fuerint horologia non certo aberrantia, poterit quis ſequi quod maluerit, quia diverſa horologia, ſe habent velut diverſæ opiniones probabiles, quorum quamlibet amplecti licet. Qui tamen unum ſequitur pro regula ſui jejunii, non poteſt amplius illud mutare, & ſequi alterum; ut etiam accidit in opinionum delectu. Videndum eſt ergo, an Baſilius horologium elegerit pro media nocte indicanda; & poſtea pro arbitrio mutaverit; quo poſito non ipſi liceret.

CAS. II. Domitilla hauſta aqua ad os abluendum, dubitat, an guttam aliquam deglutierit. Qu. An poſito hoc dubio a Communione debeat abſtinere?

Pro hujus caſus reſolutione, poteſt quis pro arbitrio Doctrinam applicare, quam modo expoſuimus, eademque ratione piæ Matris Eccleſiæ benignitatem promovere. Poteſt vero liberius Domitillæ favere; nam licet acciderit, quod in ore abluendo guttam aliquam aquæ ſalivæ permixtam contra voluntatem deglutierit, non propterea deberet a Communione abſtinere. Tradunt enim Doctores communiter, quod ut frangatur jejunium naturale ex Eccleſiæ præcepto ad Communionem requiſitum, debet aliquid ſumi per modum potus, aut cibi; Hoc autem modo non ſumitur quælibet aquæ guttula, quæ ſalivæ permixta caſualiter in ſtomachum mittitur. Hinc etiam affirmant, non frangi naturale jejunium ſi ſanguis deſcendens a capite, aut manans ex ore, ſi aqua per nares attracta in ſtomacum trajiciatur, quæ & ſimilia facile contemni debent, ne ſcrupulis aditus aperiatur, & qui ſunt magis meticuloſi a Communione abſterreantur, ſi aliquando dubitaverint an nivem, vel nebulam faucibus hauſerint. Sunt hujus ſententiæ Reginaldus, Coninchius, Filliucius, aliique communiter.

CAS. III. In quodam Oratorio publico celebratur ſingulis annis Feſtum Sancti Titularis, ita quidem, ut aliquando celebretur in die propria, ſæpius vero in Dominica, quæ eſt infra octavam. Sacerdotes vero, qui in eodem Oratorio ad celebrandum confluunt, recitant Miſſam de Titulari cum *Gloria*, & *Credo*.

Qu. An bene ſe gerant.

Reſp.

Reſp. male ſe gerere Sacerdotes dum celebrant Miſſam de Titulari in Dominica infra ejus octavam, in qua nec ipſam Miſſa ſolemnis de Sancto cani poteſt, ut expreſſe prohibetur Decreto a S. R. C. die 24. Julii an. 1660. in hunc modum evulgato. *Miſſa ſolemnis in Dominica infra octavam alicujus ſancti, non debet celebrari de eodem Sancto, licet de conſenſu Ordinarii fiat Proceſſio ad ejus Eccleſiam*. Igitur multo minus poterunt dici de eodem Sancto Miſſæ privatæ, quæ minori gaudent privilegio. Ratio autem eſt, quod cum Officium eo die fieri debeat vel de Dominica, vel de alio Sancto duplici occurrente, quæcumque alia Miſſa, quæ non ſit de Dominica, vel eo Sancto occurrente, eſt Miſſa votiva, quæ diebus Dominicis prohibetur.

Neque refert, quod octava reputetur unum & idem Feſtum, ut inde inferatur, Miſſam, quæ de Sancto infra ejus octavam dicitur, non eſſe Miſſam votivam; nam, ut ait Meratus part. 1. tit. 4. id verum eſt, quando perſeverat Officium octavæ, ſecus vero quando interrumpitur, eo quod fiat Officium alicujus Feſti; tunc enim pro eo die non perſeverat Officium octavæ. Cæterum hujuſmodi Miſſas, quæ infra octavam alicujus Sancti dicuntur, diebus alio Officio impeditis, votivas eſſe, & more votivo celebrandas eruitur ex Decreto S. R. C. quod idem Meratus loco citato refert his verbis: *Qui celebrant Miſſas de Beata M. V. eo die, quo fit de aliquo Feſto ſemiduplici infra octavam ejuſdem B. M. V. debet dicere Miſſam de Octava, ſed more votivo ſine Gloria, & Credo, niſi fuerit Sabbatum, quia tunc dicenda erit Gloria ſine Credo*. Cui Decreto aliud concordat ab eadem Cong. emanatum 2. Dec. 1684. quod idem Meratus ut refert in Indice Decretorum ſub n. 474. Non licet itaque Sacerdotibus Miſſam de Titulari celebrare, cum ejus Feſtum die Dominica infra octavam peragitur.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. OCcurrente Feſto Titulari, vel Conſecrationis Eccleſiæ Parochialis, orta eſt quæſtio inter Sacerdotes, qui in eadem Parochia habent permanens domicilium, an ipſi de Titulari, vel de Conſecratione Officium cum octava jure valeant recitare. Qu. A Parocho hujus quæſtionis ſolutio.

Reſp. negative. Obſtat enim Decretum vulgatum a S. R. C. die 17. Auguſt. an. 1709. in hæc verba: *De titulo, & conſecratione Parochialis Eccleſiæ, quæ non eſt Cathedralis, non debet fieri Officium in die, neque per octavam a Sacerdotibus, qui non ſunt de Clero Parochialis, licet ſub eadem Parochia degant*. Simplex itaque domicilium jus non dat Sacerdotibus recitandi Officium Titularis, vel Conſecrationis illius Parochiæ, ſub qua degunt; ſed ulterius requiritur ex Decreto, ut ſint *de Clero Parochiali*.

Illi autem de Clero Parochiali cenſentur ad effectum recitandi Divinum Officium, qui, vel obligati ſunt Choro illius Eccleſiæ, ſi Chorum habeat, ut ex Dec. S. R. C. 30. Aug. 1702., & 28. Septem. ejuſdem anni; vel qui in ea Parochia beneficium etiam ſimplex habeat, ut ex alio ejuſdem Cong. Dec. 16. Maii 1744. vel demum, qui ejuſdem Parochiæ ſervitio addicti ſunt, ut Cong. eadem declaravit 15. Septem. 1742., quod tamen Decretum de iis non intelligitur, qui pro Miſſa tantum celebranda ſunt conducti. Sed de his, aliiſque titulis, quibus poteſt aliquis Offi-

cia particularia Parochialis Eccleſiæ recitare, fuſe agit Cavalieri tom. I. c. 1. dec. 14. & alibi.

CAS. II. Parochus certo ſciens, infantem in partu periculoſo fuiſſe ab obſtetrice rite baptizatum, tamen ad ſolatium parentum qui huic baptiſmo non acquieſcunt, ipſum rebaptizat. Archipresbyter, hoc audito, ipſum reprehendit tanquam factum irregularem, addens, quod ad hoc præcavendum debebat baptizare ſub conditione. Qu. I. An vere hic Parochus factus ſit irregularis. Qu. II. An evaſiſſet irregularitatem Archipresbyteri conſilium exequendo.

Reſp. Laborandum non eſſe, ut varias auctorum ſententias pro hac quæſtione dilucidanda attentius perquiramus; agit enim de hac diſertiſſime Benedictus XIV. tum duabus *inſtit.* 8. nempe, & 84. *tum lib.* 7. *de Synodo Diœc. c.* 7. Contraham autem in pauca ejuſdem Doctrinam, atque illam perſtringam ad ſolutionem ſecundi quæſiti; nam ubi innotuerit ex mente Pontificis irregularitatem contrahi a rebaptizante, etiam ſub conditione, id erit expreſſius concludendum, ſi baptiſma iterum conferatur hac non adjecta. Itaque laudata inſtit. 84. ubi fuſius hanc quæſtionem pertractat, 1. n. 5. affert hæc verba Catechiſmi Romani *part.* 2. *de Sac. Bapt. n.* 37. *Neque enim deſunt, qui nullum ſcelus admitti poſſe arbitrentur, ſi quemvis ſine delectu cum adjunctione illa baptizent: quare ſi infans ad eos deferatur, nihil prorſus quærendum putant, an is prius ablutus fuerit, ſed ſtatim eis baptiſmum tribuunt; quin etiam quamvis exploratum habeant, domi Sacramentum adminiſtratum eſſe, tamen ſacram ablutionem in Eccleſia, adhibita ſolemni cæremonia, cum additione repetere non dubitant, quod quidem ſine ſacrilegio facere non poſſunt, & eam maculam ſuſpiciunt, quam divinarum rerum ſcriptores irregularitatem vocant. Nam ea baptiſmi forma, ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter diſcuſſa, dubium relinquitur an batiſmum rite ſuſceperint; aliter vero nunquam fas eſt, etiam cum adjunctione baptiſmum alicui adminiſtrare.* Poſt hæc clariſſima verba, addita etiam auctoritate Cong. Conc. & S. Caroli Borromæi in tertia *Syn. Med.* n. 13. eorum probat opinionem, qui putant irregularitatem ab illis contrahi, qui ſub conditione baptiſmum adminiſtrant, cum nulla eſt ſuſpicandi cauſa, an primus baptiſmus fuerit rite peractus. Laudaverat autem n. 11. eorum ſententiam, qui hoc ideo fieri arbitrabantur, quia in hunc modum agentes temere & inconſulto rem maximi ponderis ſuſcipiunt, præſertim cum interpoſita conditio deliberatum baptizandi animum nequaquam immutet. Siquidem qui hoc modo baptizat, nullum in dubium revocat, an vere & valide primus baptiſmus fuerit adminiſtratus. Hinc dicitur ipſe ſecundum baptiſmum reipſa contuliſſe, quippe novum baptiſmum jam baptizato tradit, qui ſane verus baptiſmus nuncupari debet, licet ea conditio interponatur. Patet itaque & Parochum rebaptizantem eſſe irregularem, & incurſurum irregularitatem, etiam baptizando ſub conditione.

CAS. III. Cum Rubrica Miſſalis, quæ præmittitur Miſſæ votivæ de Sponſo, & Sponſa præſcribat = *Si benedictio nuptiarum facienda ſit die Dominico, vel alio die Feſto, dicatur Miſſa de Dominica, vel Feſto &c.* quidam contendunt per hæc verba *vel alio die feſto*, feſtum intelligi de præcepto, ideoque inferunt, poſſe Parochum in nuptiarum benedictione dicere Miſſam votivam de Sponſo, & Sponſa in feſto etiam duplici non de præcepto.

Qu.

Qu. An ſic explicantes præfatam Rubricam, verum aſſequantur ejuſdem ſenſum.

Reſp. Sic explicantes præfatam Rubricam genuinum ejus ſenſum non aſſequi; cum ex una parte interpretatio hæc aperte repugnet rubricæ de Miſſis votivis; ex altera vero nullam habeat ſatis firmam rationem, cui poſſit inniti. Primo enim, quod hæc interpretatio Rubricæ de Miſſis votivis aperte repugnet, omnes facile norunt. Hæc enim Rubrica a diebus duplicibus, etſi non Feſtivis de præcepto, generatim excludit omnes Miſſas votivas privatas, ut clare colligitur ex rubrica tum generali Miſſalis tit. 4., & tit. 5., tum peculiari, quæ præmittitur Miſſis votivis in fine ejuſdem Miſſalis appoſitis, incipiendo a Miſſa *pro eligendo Summo Pontifice*. Hiſce autem Rubricis conſona ſunt S. R. C. Decreta, quæ ſi aliquando in duplicibus Miſſam votivam permittunt, non niſi cantatam, & ſolemnem concedunt, idque admodum parce, & pro quibuſdam tantum gravioribus cauſis. Ergo ſi prædicta Rubrica intelligatur de Feſtis ſolum de præcepto, adeo ut alio quocumque die, etiam duplici, licita ſit Miſſa votiva pro Sponſis, quæ private dicitur, nec reſpicit rem gravem, & publicam Eccleſiæ cauſam in ſenſu decretorum, interpretatio hæc Rubricæ, & Decretis erit aperte contraria.

At vero neque habet ſatis firmam rationem, cui poſſit inniti. Nam verba illa *vel alio die Feſto*, quibus innituntur hujus ſententiæ aſſertores, Feſtum de præcepto per ſe non ſignificant, ſed ambigua ſunt, & æque poſſunt intelligi de quocumque alio feſto duplici. Nemo enim ignorat, Feſti nomen a Rubricis, & auctoribus indeterminate accipi pro Feſto quocumque ſive ſit de præcepto, ſive duplex ſimpliciter, imo etiam ſemiduplex. Et quamquam concederetur, ut adverſarii aſſerunt, diem Feſtum abſolute prolatum, diem ſignificare cum feſtivitate, & ſolemnitate celebratum; tamen etiam Feſtum duplex, quantum attinet ad divina Officia, eſt, & dici ſolet Feſtum ſolemne, ut notat Cavalieri cap. 15. de bened. nupt. Cum itaque ea verba adductæ Rubricæ per ſe dubia ſint, & ambiguam habeant ſignificationem, nulla eſt firma ratio, cur ea in hoc caſu de Feſto de præcepto intelligi debeant; quin potius cum obſcura, & incerta, per certa, & clara explicare conveniat, ratio ipſa ſuadet oppoſitum; nempe eſſe intelligenda de duplici quocumque, cohærenter ad Rubricam, & decreta ſupra relata, quæ minime dubia ſunt, quæque in duplicibus generatim excludunt Miſſas votivas.

At inquies, ea verba *vel alio die Feſto* ſatis determinari ad ſignificandum Feſtum de præcepto ex dictione *alio*; quæ cum ad præcedentia referatur, eamdem qualitatem Feſti (ſcilicet de præcepto) importat, cum Dominica, de qua precedenter loquitur Rubrica, ſit Feſtum de præcepto. Verum reſpondeo cum Cavalieri cap. ſupra citato, quod dictio *alius* non eſt ſemper repetitiva ſimilium in qualitate, ſed etiam contenta eſt, ut ipſe ait, alteritate ſubjecti, quemadmodum eo capite, & aliis exemplis probat.

At rurſus opponi poteſt, quod ſi valet eadem Rubrica pro Miſſa de Sponſis, quæ valet pro aliis Miſſis votivis, ſupervacaneum fuiſſet huic Miſſæ ipſam adjicere, cum nihil peculiare de ea diſponeret. Verum omnino eſt falſum, quod hæc Rubrica nihil peculiare pro hac Miſſa diſponat. Præſcribit enim commemorationem de ea faciendam, quando Miſſa de Dominica, vel Feſto duplici occurrente dicenda eſt, quæ Commemoratio de aliis Miſſis votivis, ipſis inhibitis, fieri non debet. Quapropter licet

Rubrica hæc cum aliis conveniat, prout a diebus duplicibus excludit Miſſas votivas pro Sponſo, & Sponſa, diſcrepat tamen in eo, quod Commemorationem de ipſa etiam dictis diebus admittat, quod quidem omnino ſufficit, ut ſuperflua non fuerit, imo neceſſario adjicienda.

Quamquam vero hæc ita ſe habeant, non inficior tamen Benedictum XIV. Inſtit. 80. per ea verba *vel alio die Feſto* Feſtum de præcepto intelligere, ductum fortaſſe auctoritate Gavanti, cujus etiam auctoritas graviſſima eſt, qui ea verba eodem modo explicare videtur, dum parte 4. tit. 17. n. 21. infert ex hac Rubrica, Miſſam pro Sponſo, & Sponſa ſemper eſſe dicendam extra diem Feſtum de præcepto. Nihilominus tamen Benedictus XIV. nobis non omnino adverſatur. Nam etiam ſi ea Rubrica de Feſto de præcepto acciperetur, non inde tamen recte conſequeretur, ut infert Gavantus, extra hos dies Miſſam pro Sponſo, & Sponſa ſemper dici debere, cum hujuſmodi diſpoſitio Rubricæ nulla particula reſtrictiva, vel taxativa afficiatur, quare trahi commode poteſt ad omnes ſimiles caſus, quod enim diſponitur in uno caſu, cenſetur diſpoſitum in alio ſimili, cujuſmodi eſt caſus quilibet occurrentis Feſti duplicis, quod juxta Rubricas reſpuit Miſſas votivas. Nobiſcum ſentiunt Halden part. 3. tit. 7. Piſcara lib. 2. ſect. 6. cap. 4., & potiſſimum Cavalleri loco citato, aliique, quorum quidem attenta Doctrina, attenta communi Rubrica de Miſſis votivis, attentis Decretis S. R. C., attenta conſuetudine, ſententia hæc præferenda videtur, cum præſertim ea facile concilientur, quæ poſſent opponi, ut ex dictis colligitur.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. Contractis Sponſalibus inter Ircanum, & Apolloniam, factiſque denunciationibus, Ircanus manifeſtat Parocho, ſe non poſſe ducere Apolloniam, obſtant enim ſponſalia (quod antea *neſciebat*) ſecreto ab ipſo contracta cum ejus ſorore *jam defuncta*. Poſtmodum vero adit Parochum, & aperte fatetur, ſe hoc impedimentum falſo excogitaſſe, ut haberet juſtum motivum reſiliendi a ſponſalibus; pœnitentia enim ductus ſe retractat, & paratus eſt ad Apolloniam ducendam.

Qu. An Parochus hac audita retractatione poſſit tuto ad matrimonium procedere?

Reſp. abſolute loquendo, iiſque circumſtantiis præciſis, quæ in caſu noſtro reperiuntur, probabilius eſſe non poſſe Parochum, audita etiam Ircani retractatione, tuto procedere ad ejus Matrimonium cum Apollonia. Ratio ex eo deſumitur, quia ubi eſt probabilis conjectura de impedimento dirimente, res eſt deferenda ad Ordinarium, ut de eo cognoſcat. Sic enim legitur in cap. fin. de Clandeſt. *Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſe, donec quid fieri debeat ſuper eo manifeſtis conſtiterit documentis*; ubi per *ly conſtiterit*, ut Maſcardus animadvertit, intelligitur judicialis poteſtas, quæ cum in Parocho non reſideat, debet res ad Ordinarium deferri. Ergo a fortiori res ad eumdem deferenda eſt, quando impedimentum conſtat ex Confeſſione partis, quamquam poſtea Confeſſionem priſtinam retractaverit, quia retractanti non eſt credendum per textum *in cap. tuas de prob.* Præterea illa contrarietas aſſertionum ab eodem circa idem, ſaltem inducit dubium, quod habet potius præſumptionem pro exiſtentia impedimenti, quam pro negatione ejuſdem, cum ejuſdem contra ſe ipſum

ipſum admittatur dictum, & potius credatur dicenti contra ſe, quam pro ſe, quia nemo poteſt eſſe teſtis in ſui favorem; in dubio autem impedimenti ſuſpendendum eſt Matrimonium, donec plene per Ordinarium cognoſcatur ſuper illo impedimento; præſertim cum in hac re, cum agatur de peccato vitando, ad impediendum Matrimonium non requiratur notorietas impedimenti, ſed ſufficiat, ut quoque modo innoteſcat Eccleſiæ, etiam per unicum teſtem. His aliiſque rationibus ducti, ſtant pro negativa ſententia Sanchez lib. 3. diſp. 15., Roſignolius de Mat. Cont. 15. diſp. 3. §. 42., Pontius lib. 5. c. 36. quorum quidem argumenta, ſi res, ut ajebam, abſolute conſideretur, validiſſima ſunt.

Nihilominus tamen ſi circumſtantiæ caſus conſiderentur, videtur dicendum poſſe Parochum opportunis interrogationibus dubium deponere, atque ita procedere ad Matrimonium. Si enim a parentibus Apolloniæ deprehendat, nullam eſſe ſuſpicionem de ſponſalibus habitis cum ejus ſorore, ſi intelligat ab Hircano verum extitiſſe motivum, cur hac fictione occaſionem captaret ad Matrimonium declinandum, illudque evanuiſſe; Si demum extorta primum modis omnibus ſincera Confeſſione ejuſdem Hircani, ipſi demum aperiat, poſſe facile ſuper hoc impedimentum diſpenſationem obtineri, nullos ſumptus, nulla incommoda, nullam diſfamationem eſſe timendam; ſe omnia ſecreto, & quam citiſſime curaturum; his, inquam, præhabitis cautionibus, ſi nihilominus perſiſtat Hircanus aſſerendo, nullum adeſſe impedimentum, nulla opus eſſe diſpenſatione, quamquam cognoſcat quam grave malum admitteret, Matrimonii nullitati ſe ipſum exponendo; rebus hoc pacto dilucidatis, poterit Parochus omnem ab animo ſuſpicionem depellere, atque procedere da Matrimonium.

Neque fortaſſe ſentirent oppoſitum Doctores laudati Sanchez enim, & Roſignolius procedunt in caſu concubinarii; qui, cum vellet concubinam ducere, quam, vivente uxore, cognoverat, faſſus eſt Parocho interroganti, promiſſionem Matrimonii una cum adulterio interveniſſe, Parochoque teſtanti eſſe impedimentum dirimens, revocavit confeſſionem negans fidem Matrimonii datam; in hoc autem caſu, ut quiſque videt, nimis indignum eſt, ut quod ſua voce quiſque dilucide proteſtatus eſt, in eodem ſermonis contextu infirmare poſſit, proprioque teſtimonio reſiſtere. Præterea ultra ſpontaneam confeſſionem ſtant vehementiſſimæ conjecturæ de impedimenti exiſtentia, cum frequentiſſimum ſit, concubinarios turpi amore captos mutuam ſibi de Matrimonio contrahendo fidem dare, quo mutua amoris ſigna ſibi præbeant; id vero concubinarium hunc præſertim feciſſe, ex eo præſumitur, quod ſtatim, mortua uxore, de Matrimonio cum ipſa contrahendo tractatum habuit. Nihil porro habetur hujuſmodi in caſu noſtro, nam retractatio non fuit in eodem contextu ſermonis; atque impedimento vix detecto; nullæ ſunt præſumptiones contrariæ; motivum ſupponitur, unde potuit oriri ficta illa manifeſtatio; & retractatio Hircani potius ordinata videtur in bonum fidei alteri debitæ, quam in ejus favorem. Cum itaque rationes, & jura, quibus in caſu expoſito oſtenſum eſt, recurrendum eſſe ad Ordinarium, oriantur præſertim ex præſumptionibus, quæ infirmant veritatem ejus retractationis, quæ cedit in favorem ſe retractantis, ex iis potius concludi debebit recurrendum non eſſe in caſu noſtro, dummodo Parochus propoſitis, aliiſque opportunis interrogationibus veritatem eruerit; quod ni faceret, cum maxima Hircani injuria ipſum impium exi-

exiſtimaret, qui etiam propoſita obtinendæ diſpenſationis tanta facilitate, ad Matrimonium nullum contrahendum paratus haberetur. Addi poteſt auctoritas Phyliarchi, qui tom. 1. part. 2. lib. 4. off. de ſac. aſſerit, Sacram Pænitentiariam in caſu adhuc obſcuriori interrogatam reſpondiſſe eſſe conjungendos.

CAS. II. Hermogenes audiens ab Antonio, ipſum eſſe paratum ad nominandum Ridulphum pro Parochia ſui Patronatus, atque ad legandos in ejus favorem centum aureos, ipſi præ oculis ponit alium Sacerdotem; & licet noverit minus dignum Ridulpho, tamen ipſum ita laudat, ut Antonius, mutata voluntate, tum in Parochia, tum in centum aureis ipſum ſubſtituat.

Qu. An Hermogenes teneatur aliquid reſtituere?

Reſp. plura eſſe animadvertenda pro hujus caſus clariori reſolutione. I. Enim duplex diſtinguitur bonorum differentia, a quorum acquiſitione poteſt aliquis impediri. Alia enim conferentis ſunt propria, quemadmodum ea ſunt, quæ teſtamentis, vel donationibus diſtribuuntur. Alia vero non ſunt propria conferentis, ſed ejus tantum diſtributioni commiſſa, vel a privata perſona, ut in Æconomo, vel a Republica ut in Principe. Priora debentur aliis ex ſola miſericordia, aut liberalitate; poſteriora vero debentur dignioribus ex juſtitia diſtributiva. II. Animadvertere oportet, poſita eſſe in duplici differentia ea bona publica, quæ ſecundum ordinem juſtitiæ diſtributivæ ſunt dividenda. Quædam enim ſunt præcipue inſtituta in bonum, & utilitatem particularium, quædam vero principaliter ordinata ſunt in utilitatem Reipublicæ, atque ut ſint eorum mercedes, qui laborant in Eccleſia, vel in Republica, & ſecundario ut ſint præmia meritorum. Sunt hujus generis beneficia Eccleſiaſtica, & munera Magiſtratuum. Hinc III. qui hæc bona diſtribuit ad duo debet attendere, primum eſt commodum Eccleſiæ, vel Reipublicę, ut ſcilicet illum eligat, qui dignus ſit exercere officium, ad quod aſſumitur, atque hoc tenetur facere ex juſtitia commutativa, cujus quidem eſt munus conſtituere æqualitatem inter miniſtrum, quem eligit, & ſtipendium, officium, vel beneficium, cui præficitur. Alterum vero eſt meritum eorum, qui ad officium aſſumuntur, quia beneficia Eccleſiaſtica, & munera Magiſtratuum, non ſolum ſunt ordinata, ut eſſent ſtipendia miniſtrantium, ſed etiam ut eſſent præmia, quæ ſecundum ordinem juſtitiæ diſtributivæ dignioribus ſunt diſtribuenda; ergo qui illa diſtribuit tenetur habere non ſolum rationem idoneitatis miniſtrorum, verum etiam meritorum, quæ in unoquoque illorum inveniuntur, alias peccabit contra juſtitiam diſtributivam.

His autem præmiſſis, quæ ab Auctoribus communiter proponuntur, facile apparet, quid ſit reſpondendum ad caſum propoſitum; Hermogenem ſcilicet ad nullam quidem reſtitutionem teneri relate ad centum aureos de quibus in cauſa fuit, ut alteri Sacerdoti legarentur; teneri vero ad reſtitutionem, quod attinet ad Parochiam ejus ſuaſione eidem Sacerdoti collatam. Non tenetur, inquam, ad ullam reſtitutionem relate ad centum aureos, qui enim ſolis precibus, blanditiis, aut ſuaſionibus impedit aliquem, quominus conſequatur bonum, in quo, vel ad quod nullum jus habet, præter liberalem voluntatem ejus, qui donare conſtituit, ad nullam reſtitutionem tenetur. Ratio autem eſt, quia ita movens collatorem non peccat contra juſtitiam, ſicuti neque peccat contra juſtitiam ipſe collator mutando ſuam voluntatem.

Quod

Quod vero teneatur ad reſtitutionem quod attinet ad Parochiam alteri Sacerdoti ejus ſuaſione collatam ex dictis deſcendit. Sicuti enim Antonius, cognito digniori Ridulpho, tenebatur ipſi ex juſtitia Parochiam conferre; ita Hermogenes hoc impediendo, licet vi, aut dolo non fecerit, contra juſtitiam peccavit, atque ita ad reſtitutionem tenebitur, quantum Ridulphi ſpes, & damnum illatum arbitrio boni viri æſtimabitur. Ita Rebell. lib. 3. qu. 2. Leſſius lib. 2. de juſt. c. 12. dub. 18. Bartholomæus a S. Fauſto, & alii apud ipſum.

CAS. III. Pamphilus emiſit votum jejunandi qualibet feria ſecunda. Cum autem hoc anno incidat in eadem feria pervigilium Nativitatis Domini. Qu. An obſtet hoc votum, quominus uti poſſit benigna illa tollerantia, quæ in hoc pervigilio permittere ſolet refectiunculam copioſiorem?

Reſp. ſuper hac re attendendam eſſe intentionem voventis. Si enim vovens jejunium qualibet feria ſecunda, hunc caſum contemplatus eſt, & intendit ſe liberum eſſe, hic, ſi libuerit Eccleſiæ, tollerantia guadere, tunc utique arbitrio hoc uti poterit, cum votum ſit lex privata, tantum obligans, quantum voventis intentio. Si autem de hoc caſu non cogitans generatim vovit jejunium, tunc pro hujus caſus reſolutione legi poterunt, quæ fuſo calamo ſcribit Angelus Boſſius lib. de trip. jub. ſec. 4. caſ. 18. hanc agitans quæſtionem, quid dicendum, ſi in hoc pervigilio incidat dies jeiunii pro jubilæo aſſignatus. Expenſis enim variis Doctorum opinionibus, tanquam probabiliores ad trutinam revocat opinionem Fagundez, qui pro ea ſerotina collatione permittit ſexdecim uncias, & opinionem Azorii, qui hunc exceſſum ſolum extendit ad duodecim uncias, atque hanc dicit anteponendam, cum videamus viros probos, & timoratos in dicta Vigilia Natalis Domini, aut mane hora prandii capere collationem ordinariam, & noctu cænare, aut in dicta collatione veſpertina, non excedere notabiliter aliorum jejuniorum collationem conſuetam.

Hoc peracto progreditur, & n 161. declarat, quod etiam dato, quod conſuetudo ſumendi quantum libuerit in dicta collatione Vigiliæ N. D. poſſit excuſare a peccato violationis præcepti de jejunio in dicta Vigilia, non tamen ſatisfacere poterit oneri jejunandi, vel ratione Jubilæi, vel tatione pænitentiæ, vel ratione voti, quia non vere jejunaret. Hinc autem habemus, quomodo preſſius ad caſum propoſitum reſpondeamus. Si enim tollerantiam hanc ita extendamus, ut cum jejunii ſubſtantia conciliari non poſſit, & quædam videatur derogatio præcepti, tunc utique Pamphilus tollerantia hac uti non poterit, cum vere voverit jejunare. Secus vero ſi ſecus.

LAUS DEO.

CASUS

CASUS RESOLVENDI IN DIŒCESI

ANNO 1771.

MENSE JANUARIO.

CAS. I. AGapitus obſtrictus voto perpetuæ caſtitatis, cogitans de diſpenſatione obtinenda, contraxit ſponſalia cum Caja. Ea mortua diſpenſationem obtinuit, & vellet ducere Bertam Cajæ ſororem.

Qu. An ex illis ſponſalibus oriatur impedimentum publicæ honeſtatis.

CAS. II. Sempronius Uſurarius accepto pigrore pro mutuo centum aureorum, convenit cum mutuatario de certs uſuris ſibi perſolvendis, & ipſa ſorte certo tempore reſtituenda. Accidit autem, quod cum mutuatarius elapſo hoc tempore nec uſuras perſolverit, nec ſortem reſtituerit, Sempronius pignus vendiderit acquiſito pretio tum uſuris, tum ſorti correſpondente.

Qu. An Emptor, re cognita, teneatur hoc pignus mutuatario reſtituere.

CAS. III. Tarquinius Mercator, Emptorum Monopolio coarctatus ad merces vendendas infra infimum pretium, fraudans in pondere, venditionem reducit ad pretium juſtum.

Qu. An licite faciat.

MENSE FEBRUARIO.

CAS. I. EVariſtus Pœnitens, cum Sacramentali Confeſſione, aliqua tantum peccata expoſuiſſet; putans Confeſſarius ipſum abſolviſſe ſuam accuſationem, pœnitentiam imponit, & abſolvit. Ipſe vero ob quamdam reverentiam, interpellare non auſus, acquieſcit, atque diſcedit.

Qu. modo ab alio Confeſſario, an valida fuerit illa abſolutio, & an teneatur peccata, quæ expoſuit, iterum manifeſtare.

CAS. II. Confeſſarius in læthali conſtitutus, repente vocatus ad audiendam Confeſſionem, ſtatim accedit, habens animum eliciendi actum Contritionis, antequam proferat abſolutionem.

Qu. An ſic audiens Confeſſionem graviter peccet.

CAS. III. Camilla partui proxima advocat ſimplicem Confeſſarium, & apud ipſum accuſat peccata reſervata.

Qu. An ſimplex Confeſſarius in hoc ſtatu poſſit ipſam abſolvere.

MENSE MARTIO.

CAS. I. PArochus legens Inſtrumentum donationis cujuſdam Prædii, animadvertit Prædium hoc ita eſſe relictum Eccleſiæ, ut eſſet in arbitrio Parochi, illud alienare, prout expediens judicaret in utilitatem ejuſdem Eccleſiæ; idque abſque ulla juris ſolemnitate. Quapropter cum opus habeat Eccleſiam labentem reſarcire, utitur hoc arbitrio, & abſque ulla ſolemnitate Prædium vendit.

Qu. An hoc ipſi liceat.

CAS. II. Liborius ſe cum amicis jactavit de Puellæ defloratione, quod erat

erat falſum. Dixit autem in Confeſſione ſe gloriatum fuiſſe de gravi peccato, non exprimens neque qualitatem criminis, neque falſitatem.

Qu. An ſatisfecerit.

CAS. III. Venantius Confeſſarius a quodam ſuo Pœnitente debitis incertis gravato, magnam pecuniæ quantitatem accepit in pauperes ab ipſo erogandam ad conſcientiæ ſuæ exonerationem. Ipſe vero partim pro ſe retinuit, partim vero ſuis parentibus dedit vere pauperibus.

Qu. An licite fecerit.

MENSE APRILI.

CAS. I. EXpoſito Sanctiſſimo Sacramento in quadam Parochiali Eccleſia, in qua eo die occurrit Anniverſarium a Teſtatore relictum, & fit Officium Miſſas Defunctorum admittens, putat Parochus pro adimplenda Teſtatoris mente poſſe, & debere Miſſas privatas Defunctorum legi, & unam etiam ſaltem cantari.

Qu. An verum putet.

CAS. II. Contracto vix Matrimonio ad præſentiam Capellani delegati, ſpargitur rumor, abſentem Parochum, qui eum delegaverat, die priſtina obiiſſe. Hoc rumore ſuborto, ſunt qui dubitant de valore hujus Matrimonii.

Qu. Quid ſit judicandum.

CAS. III. Silverius Confeſſarius, cognito ex Antonii Confeſſione impedimento dirimente, ab ipſo invincibiliter ignorato, prudentibus motivis adductus, reliquit ipſum in bona fide. Nunc autem deprehendit, eumdem Antonium indignatione concepta putatæ uxori debitum negare.

Qu. Primo, an in hac diſpoſitione poſſit ipſum abſolvere; ſecundo, an poſſit cogere ut reddat.

MENSE MAJO.

CAS. I. ALiprandus ſecreto ſciens, & quidem cum Juramento de hoc non manifeſtando, famulum centum aureos Domino ſurripuiſſe, cum videat alium famulum innocentem propter hujus furti ſuſpicionem graviter vexari, verum furem manifeſtavit.

Qu. An peccaverit graviter, ſive ratione ſecreti, ſive ratione Juramenti.

CAS. II. Felicianus Viro generoſo aquam appoſuit in ea quantitate, quæ illud non effecit deterius eo Vino, quod ab aliis paſſim vendebatur, atque eodem, quo alii, pretio ipſum vendidit.

Qu. An teneatur aliquid reſtituere.

CAS. III. Obſtetrix quædam, infantem in periculoſo partu eductum, ſecundina adhuc involutum, dubitans de ejus vita, baptizavit. Parochus vero id ratum habuit, & in loco ſacro infantem ſepelivit.

Qu. An uterque bene ſe geſſerit.

MENSE JUNIO.

CAS. I. HErmogenes, qui publice, & graviter detraxit Petro, coactus a Confeſſario ad ſe retractandum, adit Petrum ipſum, petens injuriæ condonationem, paratus ad ipſam reſarciendam pecunia.

Qu. primo, an Petrus poſſit injuriam condonare; ſecundo, an læſio famæ poſſit pecunia compenſari; tertio, an Hermogenes obtenta hac condonatione ſit tutus in conſcientia.

CAS. II. Metildes in Domo Nobili, & diviti famulam gerens, ad tollendas graviſſimas rixas, quæ in ipſa domo quotidie excitantur ob quamdam

dam

dam Catellam, venenum eidem ſecreto propinavit, quamquam ſciret octo aureorum pretio a Domino emptam fuiſſe.

Qu. An teneatur ad damni compenſationem.

CAS. III. Chriſtophorus habita copula cum duabus conjugatis, ſuſcepit duos filios, Marem, & Fœminam. Adoleverunt iſti; bona fide contraxere Sponſalia, & facta eſt prima denuntiatio.

Qu. An Chriſtophorus, qui ſolus novit impedimentum, teneatur denuntiare.

MENSE JULIO.

CAS. I. PArides rapit Helenam, quæ poſt raptum ſuæ ſortis contenta, libere apud ipſum permanere conſentiens, antequam parti tutæ reddatur, contrahit cum ipſo Sponſalia.

Qu. An, quæ jura in raptu irritant Matrimonium, irritent etiam Sponſalia.

CAS. II. Norbertus Nereum inducit ad jurandum, licet noverit perjuraturum, ut hujus perjurii manifeſtatione uti poſſit ad ejus iniquiſſimas fraudes manifeſtandas, quibus cum gravi damno vexatur.

Qu. An graviter peccet.

CAS. III. Theodorus Parochus occurent Feſto ejus Eccleſiæ Titularis in die, qua juxta rubricas Officium Sancti Titularis transferri debet, vellet ea die unicam ſaltem Miſſam ſolemnem de eodem Sancto canere ratione Feſti, quod celebrat.

Qu. primo, quinam ſint dies excepti, in quibus neque de Titulari fieri poteſt Officium; ſecundo, an his diebus poſſit una ſaltem Miſſa ſolemnis cani de eodem Titulari, cujus Officium transfertur.

MENSE AUGUSTO.

CAS. I. CAſſianus votum emiſit, ſe aut Lauretum profecturum, aut Calicem argenteum donaturum Eccleſiæ. Poſtmodum vero morbo correptus occubuit.

Qu. primo, an Hæres teneatur votum hoc adimplere; ſecundo, an ipſi liberum ſit, aut loco defuncti Lauretum pergere, aut Calicem Eccleſiæ donare.

CAS. II. Euſebius in ſuo Teſtamento legavit 100. aureos in opus pium erogandos juxta intentionem ſuo Confeſſario manifeſtatam. Confeſſarius porro ab Hærede interogatus de intentione Euſebii, reſpondet, hanc fuiſſe Teſtatoris intentionem, ut 100. aurei ſibi tradantur ſecreto expendendi.

Qu. An Hæres teneatur Confeſſarii dictis acquieſcere.

CAS. III. Pancratius Pater Familias ſevere prohibuit tum Uxori, tum Filiis; ne ullo officii genere proſequantur Filium alterum e domo ejectum, eo quia indigno Matrimonium ſe copulavit.

Qu. An in hac diſpoſitione poſſit abſolvi.

MENSE SEPTEMBRI.

CAS. I. HErmogenes Sacerdos audiens a Liberata, quam prægnantem rediderat, ipſam eſſe diſpoſitam ad procurandum abortum, nihil reſpondet. Liberata ergo hoc ſilentio magis animata abortum procuravit effectu ſecuto.

Qu. An Hermogenes factus ſit irregularis.

CAS. II. Obtenta diſpenſatione ab impedimento Affinitatis ad effectum contrahendi Matrimonium, antequam Matrimonium contrahatur habetur copula.

Qu. an hæc copula ſit ſimplex fornicatio, an etiam involvat malitiam inceſtus.

CAS.

CAS. III. Juvenalis pauper adoleſcens, cum alia via ad ordines promoveri non poſſet, rogavit divitem, ut ſibi patrimonium conſtitueret, promittens, reſtitutionem poſt ordinationem, atque ita voti compos effectus eſt.

Qu. Primo an incurrerit aliquam ſuſpenſionem: Secundo, An teneatur patrimonium reſtituere.

MENSE OCTOBRI.

CAS. I. NIcomedes accuſat ſe apud Confeſſarium, quod pluribus ab Annis ſe fingit amentem ad Eleemoſynam facilius acquirendam, atque propterea non admittitur ad Sacramenta. Accidit vero, quod cum poſtmodum gravi morbo correptus fuerit, Confeſſarius videt Parochum non cogitare de viatico ipſi miniſtrando, tamquam amenti.

Qu. An confeſſarius frangat Sigillum, ſi dicat poſſe ipſi dari viaticum, novit enim habere uſum rationis.

CAS. II. Paulinus debitor audiens Felicem creditorem ſuum, ſui debiti ſingrapham amiſiſſe, debitum negat. Hinc Felix, cum alia via non ſuperſit, falſa ſingrapha amiſſam imitatus, cogit ipſum in judicio ad debitum ſolvendum.

Qu. an hoc Felici licuerit.

CAS. III. Pœnitens, cui eſt impoſitum a Confeſſario jejunium pane, & acqua, & recitatio Roſarii flexis genibus, ad utrumque eſt impotens; poteſt tamen jejunare in forma Eccleſiæ conſueta, & Roſarium recitare ſedendo.

Qu. an hoc facere teneatur.

MENSE NOVEMBRI.

CAS. I. REmigius conſtitutus in ſacris die 2. Novembris omittit recitationem utriuſque Officii, nempe Octavæ, & Defunctorum. Venceslaus vero beneficiatus licet recitet Officium octavæ, omittit Officium Defunctorum.

Qu. Primo; an Remigius duo peccata committat. Qu. Secundo, an Venceslaus teneatur fructus aliquos reſtituere.

CAS. II. Cum ſit contrahendum Matrimonium inter Viduum, & Virginem, oritur controverſia an hæ Nuptiæ ſint benedicendæ.

Qu. Primo, quid Juris in hac re: Qu. Secundo, an aliquam pænam incurrat Parochus, qui ſciens non eſſe benedicendas ad piam conjugum petitionem benedixerit.

CAS. III. Capellanus vocatus eodem tempore ad miniſtrandam extremam unctionem duobus Infirmis, utriſque in eodem gravi periculo conſtitutis, & eodem modo diſtantibus, ſed quorum alter habet ætatem 12. annorum, & nondum ſumpſit Euchariſtiam, nec ſumere poteſt in ea occaſione, alter vero eſt adultior, cum ad utrumque accedere nequeat, quærit anxius a Parocho Infirmo quem debeat anteponere.

Quid erit Reſpondendum.

MENSE DECEMBRI.

CAS. I. GEminianus Sacerdos, quoties accedit ad celebrandum in alienis Eccleſiis, in quibus Officium, & Miſſa propria celebratur, renuit ſe earumdem Eccleſiarum ritui accommodare, contendens debere ſe Miſſam celebrare correſpondentem Officio proprio, quod ipſe recitavit.

Qu. an recte judicet.

CAS. II. Obtenta diſpenſatione ab impedimento occulto affinitatis orto ex co-

copula illicita, antequam diſpenſatio executioni mandetur, deducitur copula ad forum contentioſum, ſed nihil probatur.

Qu. an hoc obſtet, quominus diſpenſatio ſuum effectum ſortiatur.

CAS. III. Fridericus emptis ab Alberto pretioſis Mercibus, cedit loco pretii creditum, quod habet apud Julianum, quem ſecreto novit proxime decoquendum, licet communiter habeatur vir integræ fidei, & valde dives.

Qu. an graviter peccet, & reſtituere teneatur.

F I N I S.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del Pubblico Reviſor *D. Natal dalle Laſte* nel Libro intitolato *Ad Caſus Coſcientiæ de Mandato &c. ſtampato* non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi concediamo Licenza a *Bortolo Occhi* Stampator *di Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 26. Febraro 1770. M. V.

(*Sebaſtian Zuſtinian Rif.*
(*Andrea Tron Kav. Rif.*
(*Sebaſtian Foſcarini Kav. Rif.*

Regiſtrato in Libro a Carte 58. al Num. 478.

Daviddé Marcheſini Seg.